“Ten Anker”

Dit webmagazine bestaat uit een combinatie van eigen speurwerk, binnen gekomen berichten en aangeleverde redactie, gein en ongein over de Koninklijke Marine, Koopvaardij, Visserij, Binnenvaart en ander maritiem nieuws uit het heden en verleden.

Redactie

Arie Krijgsman

Vijverlaan 101

3319 SN Dordrecht

e-mail:
arcon46@kpnmail.nl

telefoon

tussen 10.00 en 16.00 uur

078-7504575

b.g.g.h.

06-25160899

www.tenanker.com

Deze extra toevoeging van het web-magazine fungeert als verlengstuk en is onafscheidelijk verbonden aan de website:
https://www.tenanker.com
en conformeert zich aan de regelgeving zoals daar is vermeld.

Er zijn altijd wel mensen die met mijn werk aan de haal gaan. Aan de ene kant is dat een teken dat ik het goed heb neergezet, maar ik sta niet toe lukraak te kopiëren voor andere dan puur privé doeleinden zonder daar schriftelijke toestemming voor te vragen.

Nummer 21 – 7 e jaargang
23-05- 2024

Inhoud:

Niet in verband opererende schepen – Hr.Ms.Freyer, Hadda en Hefring
Het wachtschip
Eenige beschouwingen over vuurleiding op een bewegend doel en de daaruit voortvloeiende taak der vuurleiders.
Mijnendienst 1967 deel 2
De stranding der 7 Amerikaanse torpedobootjagers op de Californische kust.(slot)
Oorlogsmoeheid deel 2
Introductie : ‘Een goede kleine koloniale mogendheid’
De “kindsoldaten” van Nederlands Indië

Wijzigingen voorbehouden

Hr. Ms. Freyr

Commandant: luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie A. Scheffelaar

Na afloop van het winterverlof op 2 januari 1964 werd wederom aangevangen met het varen ten behoeve van de opleidingen bij het Koninklijk instituut voor de marine.
Van 9 tot en met 11 maart werd van de gelegenheid gebruik gemaakt te oefenen met het zusterschip Hr. Ms. Balder.
Op 23 maart embarkeerden 4 adspiranten-reserve-officer voor de zeedienst voor een kruisreis van ongeveer 5 weken.
Gedurende de maand mei werd individueel geoefend op de Noordzee en gerepareerd te Den Helder.
Op 4 juni vertrok het schip, samen met Hr. Ms. Balder, voor een binnenlandse vlagvertoonreis naar achtereenvolgens: Hoorn, Kampen, Zwartsluis en Leeuwarden. Op 19 juni keerde het schip weer terug in de haven van Den Helder.
Op 25 juni werd een varende ouderdag georganiseerd, waarbij ter demonstratie enige oefeningen werden gehouden.
Op 3 juli werd Hr. Ms. Freyr uit dienst gesteld voor een vierdetraps onderhoud en aansluitende conservatieperiode. De bemanning ging in zijn geheel over naar Hr. Ms. Hadda, die, tot deze tijd te Vlissingen in conservatie gehouden, daarvoor werd overgevaren naar Den Helder.

Hr. Ms. Hadda

Commandant: luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie A. Scheffelaar

Op 3 juli 1964 werd Hr. Ms. Hadda in dienst gesteld.
Door de vele reparaties, die noodzakelijk bleken te zijn, heeft het schip in de tweede helft van het jaar betrekkelijk weinig kunnen varen. In de laatste week van augustus werd geoefend met Hr. Ms. Balder, terwijl het schip in de eerste dagen van september werd geïnspecteerd door de commandant der zeemacht in Nederland.
Van 7 tot en met 11 oktober was het schip de gast van de vereniging Alkmaar Ontzet ter viering en opluistering van de door hen georganiseerde ontzet festiviteiten.
Vanaf 12 oktober stond het schip ter beschikking van de opleiding van het Koninklijk instituut voor de marine teneinde te kunnen assisteren bij de praktijklessen zeemanschap.
Op 20 oktober werd bij het zoeken naar achtergebleven grondmijnen in de Texelstroom beoosten de Burgzandboei de sonardome beschadigd. Het schip werd hiervoor gedokt op de rijkswerf te Willemsoord, terwijl tevens van de gelegenheid gebruik werd gemaakt het schip een onderwaterbeurt te geven.
De resterende tijd van het jaar werd gevuld met het varen ten behoeve van de opleidingen van het Koninklijk instituut voor de marine en het uitvoeren van diverse reparatiewerkzaamheden.

Hr. Ms. Hefring

Commandant: luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie A. Vonk
Op 9 november werd Hr. Ms. Hefring overgenomen van de commandant reservevloot Nederland en in dienst gesteld.

Het schip werd belast met de visserij-inspectie in de Zeeuwse en Zuidhollandse wateren. Als zodanig nam zij de taak over van Hr. Ms. Balder.

De maand november werd gebruikt voor stilliggende en varende beproevingen vanuit Den Helder; tevens werden de noodzakelijke werkopdrachten uitgevoerd.
Van 2-8 december was het schip te Rotterdam voor degaussing en kompascompensering. Op 8 december vertrok het schip naar Vlissingen voor visserij-inspectie.

Bron: Jaarboek KM 1964

Het Wachtschip

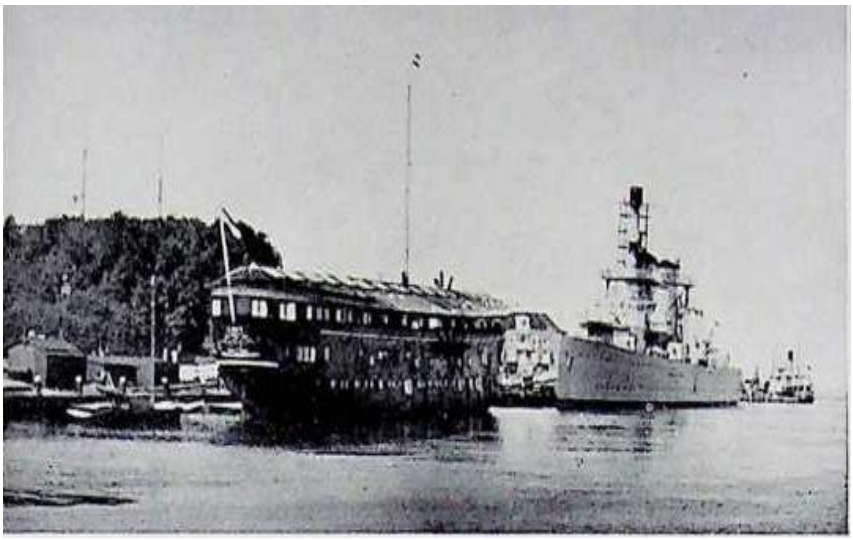

Wacht- en logementschepen der marine zijn ontwapende schepen. Meestal zijn het zeer oude vaartuigen, die nog uit den overgang van zeil naar stoom dateeren. De „Noordbrabant" te Vlissingen maakte daarop een uitzondering. Dit was een verbouwd pantserdekschip, waarover op blad 33 nadere bijzonderheden zijn vermeld. In Indië was slechts één wachtschip, n.l. de „Koning der Nederlanden, het logementschip „Schorpioen". De logementschepen „Van Speyk" en „Buffel" worden op de volgende pagina's behandeld. Het wachtschip is de „Koningin Emma der Nederlanden". Het verschil tusschen wachtschip en logementschip is, dat de logementschepen toegevoegd aan of bestemd zijn voor opleidingen. Zoo is de „Buffel" als logementschip toegevoegd aan de opleiding der zeemilitie, die in de kazerne te Den Helder gevestigd is. De „Van Speyk" huisvest de opleiding voor stokers en machinisten, de „Schorpioen" de torpedomakers. Het wachtschip de „Koningin Emma der Nederlanden" is de verzamelplaats voor personeel zonder of in afwachting van een nadere bestemming, terwijl tot de rol van dit wachtschip verschillende groepen behooren, die niet op een ander schip kunnen worden ondergebracht. Tot de rol van het wachtschip behoort b.v. het personeel van de tot den havendienst behoorende bootjes, van den zeekrijgsraad, provoosthuis, marine-bakkerij, marine-cantine, hospitaal, staf-muziek, e.d.

Personeel dat per particuliere gelegenheid van of naar Indië gaat, wordt gewoonlijk — er zijn uitzonderingen — tijdelijk geplaatst in de rol van het wachtschip, totdat zij hun bestemming bereikt hebben. Het wachtschip heeft steeds ligplaats in de haven het Nieuwediep, tegenover het Kon. Instituut voor de Marine en nabij het ,,Paleis" — het commandementsgebouw. waar de vlootvoogd in Nederland zetelt. Niet altijd lag er de ,,Koningin Emma der Nederlanden". Er is immers al geschreven over de „Kortenaer", die omstreeks 1857 wachtschip was. Zeer bekend

als wachtschip, omdat het bijna 30 jaren als zoodanig heeft dienst gedaan, was de „Hertog Adolf van Nassau". De „Koningin Emma" is in 1919 wachtschip geworden. Het was een schroefstoomschip 1e klas; aanvankelijk als Zr. Ms. „De Ruyter" op de rijkswerf te Amsterdam in 1876 op de helling gezet. Op 7 Januari 1879, den dag van het huwelijk van Koning Willem III met Adelheid Emma, prinses van Waldeck Pyrmont, werd dit bijna voltooide schip herdoopt in „Koningin Emma der Nederlanden" en op 20 Januari 1879 te water gelaten. Dit schip heeft bijna 25 jaar actief dienst gedaan.

De eerste reis naar Oost-Indië werd aanvaard op 15 Januari 1881 via de Kaap de Goede Hoop. De laatste thuisreis eindigde op 11 Juni 1900. Op 16 November 1908 werd het op de particuliere werf „De Lastdrager" in Den Helder verbouwd en in dienst gesteld als logementschip voor den torpedodienst. Zooals reeds opgemerkt is, werd het schip in 1919 wachtschip en omdat het behoort tot het Marine Commandement Willemsoord, spreekt men gewoonlijk van „het Wachtschip Willemsoord". Op den dag der capitulatie van het Nederlandsche leger op 14 Mei 1940, werd het wachtschip in den laten avond, toen Den Helder gebombardeerd werd, zonder succes aangevallen. Het schip ligt momenteel nog te Den Helder.

Toen De luitenant ter zee J. C. J. van Speyk, als commandant van de kanonneerboot no. 2. op 5 Febr. 1831 de lont in het kruit gestoken had. toen zijn schip door Zuid-Nederlandsche opstandelingen dreigde overweldigd te worden, bepaalde Koning Willem I. dat altijd een der schepen onzer marine den naam „Van Speyk" zou dragen. Daarom werd het op de helling staande korvet

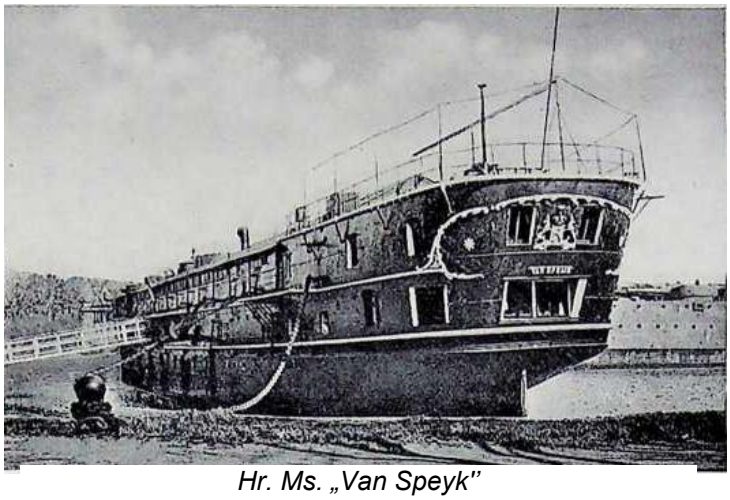

Hr. Ms. „Van Speyk"

„Argo" herdoopt in „Van Speyk".
Dit schip liep in 1837 in Indië op een rif en werd van de actieve marine overgedaan aan de Indische marine, waarbij het jarenlang dienst deed als wachtschip te Soerabaia. In 1841 werd het korvet „Medusa" herdoopt in „Van Speyk" en op 9 Febr. 1880 werd op de marinewerf te Amsterdam een schroefstoomschip 1e klas op stapel gezet en op 7 Juni 1882 te water gelaten, dat den naam „Van Speyk" droeg. Op 1 Maart 1887 kwam dit schip in dienst en bleef dit tot den dag dat het Nederlandsche leger op 14 Mei 1940 tegenover den Duitschen inval capituleerde en ons land bezet gebied werd. De actieve dienst van dit schip loopt echter over slechts tien jaar. De eerste reis naar Oost- Indië maakte dit schip in April 1887 via Kaap de Goede Hoop. Viermaal trok het zóó nog uit en thuis; behalve de laatste thuisreis, want die ging door bet Suezkanaal. omdat de „Van Speyk" was aangewezen de Nederlandsche belangen in de Turksche wateren te behartigen.

Daar verbleef het schip van 2 Mei tot 15 Juli 1897. Op 1 October van dat jaar werd de „Van Speyk" uit dienst gesteld en in 1904 geheel verbouwd tot instructieschip voor de werfdivisie, d.w.z. bestemd voor de opleiding stokers der marine. Het schip kreeg ligplaats op de Marinewerf en ligt daar nu nog. De „Van Speyk" was een als fregat getuigd schip met stoomvermogen, lang 92,1 m, breed 12,5 m, diepgang 7 m, waterverplaatsing 3728 ton,

machine- vermogen 2891 pk, snelheid 14 zeemijl, bemanning 301 koppen. Het schip was bewapend met 32 stukken geschut. Als opleidingsschip voor stokers der marine, was het niet alleen logementschip, doch had het ook werkplaatsen aan boord. Sedert 1918 was het schip zelfs voorzien van moderne werktuigen, omdat er niet alleen stokers, doch ook machinisten (aanvankelijk „machinedrijvers" geheeten) werden opgeleid, hoofdzakelijk voor de metaalbewerking. De theoretische opleiding werd gegeven in de daarvoor bestemde schoollokalen op de Marinewerf, de practische opleiding had plaats op kleine, aan de „Van Speijk" toegevoegde vaartuigen, o.a. een ontwapende kanonneerboot, de „Havik", een ontwapend torpedobootje, „Willem Warmond", „Christiaan Cornelis" e.d., die echter niet meer in de sterkte van de vloot waren opgenomen. Toen de Mei-oorlog 1940 uitbrak, werd het personeel van de „Van Speyk" zooveel mogelijk naar de actieve schepen overgeplaatst, zoodat alleen een kleine kernbemanning achter bleef voor noodzakelijk onderhoud. Bijzonderheden van het schip zijn overigens niet te vermelden.

De ,,Buffel"

Dit is geen trucfoto, doch een in 1938 gemaakte opname van het logementschip Hr. Ms. ,,Buffel" in de haven het Nieuwe- diep te Den Helder. De ,,Buffel" was toen n.L uitgeleend aan het Nationaal Jongeren Verbond, voor het houden van een zeekamp te Den Oever, op het voormalige eiland Wieringen. Daartoe werd het schip uit de haven gesleept door sleepbooten, die het naar Den Oever brachten. De ,,Buffel" werd in 1867 bij Napier & Sons te Glasgow gebouwd en in 1868 te water gelaten. Het was een gepantserd ramschip van 2261 ton water-verplaatsing van hetzelfde type als de „Stier", de „Schorpioen" en de „Guinea", waarvan de eerste en de laatstgenoemde sedert lang gesloopt zijn.

De „Stier" heeft omstreeks 1924 nog dienst gedaan als doelschip, d.w.z. dat men er de artilleristische kracht op beproefde van het moderne geschut. De „Stier" werd nabij het Malzwin in den grond geboord, is daarna gelicht en gesloopt. De „Buffel" voerde geen zeilen toen het in 1868 in dienst gesteld was. De bewapening bestond in 1887 uit 1 kanon van 28 cm a no. 1, 2 van 7.5 cm, 4 van 3.7 cm en 2 revolverkanons van 3.7 cm. Het machinevermogen was 2000 pk; de snelheid 11 zeemijl. De bemanning bestond uit 159 koppen. De ,,Buffel" was het eerste schip van onze marine, dat voorzien werd van een electrische verlichting. Aanvankelijk stonden op het voorschip 2 voorladers (Armstrong van 23 cm) in een geschutstoren. In 1887 werden deze vervangen door één kanon van 28 cm. Veel pleizier heeft men daarvan niet gehad, want als voor oefeningen met scherp geschoten werd, was de druk op het dek zóó groot, dat dit dreigde ineen te zakken. Men heeft toen het dek met ijzeren platen versterkt, doch later is men weer overgegaan tot plaatsing van een kanon van lichter kaliber.

Reeds aan het einde van de 19e eeuw werd de ,,Buffel" uit de sterkte genomen en in de jaren 1894—1898 werd het schip verbouwd tot logementschip en lag het te Hellevoetsluis tot 1918, toegevoegd aan de ,,Van Galen" voor de opleiding van jongen tot matroos. Daarna heeft het te Vlissingen en bij het vliegkamp ,,De Kooy" te Den Helder, als logementschip dienst gedaan en was beschikbaar voor de opleiding zeemilitie. In 1938 werd het voor de eerste maal gedurende 14 dagen beschikbaar gesteld als zee- kamp voor het N.J.V. te Den Oever. Na de capitulatie van het Nederlandsche leger in Mei 1940 en de bezetting van ons land door de Duitschers is de „Buffel" in Juni 1940 naar Amsterdam overgebracht om daar een deel van het in ons land aanwezige marinepersoneel te huisvesten. Nadat alle Nederlandsche militairen waren ontslagen, bleef de ,,Buffel" te Amsterdam, waar het schip nu nog ligt.
(let wel op de datum van schrijven !)

==========

EENIGE BESCHOUWINGEN OVER VUURLEIDING OP EEN BEWEGEND DOEL EN DE DAARUIT VOORTVLOEIENDE TAAK DER VUURLEIDERS.

Vuurleiding op een doel, dat ten opzichte van de vurende batterij van plaats verandert, is een probleem, dat rekening heeft te houden met tal van factoren die elk op hun eigen wijze een steeds veranderende invloed uitoefenen. M. i. is dit vraagstuk in de praktijk alleen op te lossen door organisatie, die berust op een minutieuse juiste ontleding van het probleem in zijn samenstellende factoren. Deze organisatie beoogt om — uitgaande van een beginstelling der richtmiddelen, (die aangenomen wordt de werkelijkheid met voldoende waarschijnlijkheid binnen zekere grenzen te benaderen) — den voortdurend zich wijzigenden invloed der verschillende factoren binnen zoo nauw mogelijke grenzen te kunnen benaderen en toe te passen.
Hoe nauwkeurig en betrouwbaar deze organisatie echter ook moge werken, toch zal het als regel niet mogelijk zijn van alle factoren den steeds min of meer veranderenden invloed geheel nauwkeurig in rekening te brengen. In werkelijkheid zal zelfs van tal van factoren het bijhouden van den invloed niet in de organisatie zijn — en veelal ook moeilijk kunnen worden — opgenomen.

Hoewel van enkele dier niet in de organisatie opgenomen factoren de verandering van den invloed bij het wijzigen van den geometrischen afstand of van de richting van het doel, wel meer beteekenend kan zijn, zoo zal bij de meeste dier factoren, tusschen 2 opvolgende verbandhoudende salvo's, de verandering in invloed van elk dier factoren op zich zelf als regel niet van belangrijke beteekenis wezen.
De som der veranderingen van al die invloeden te zamen kan echter wel van beteekenis worden over een tijdperk van zoo'n duur. De lengte van dit tijdperk (de tijd tusschen opvolgende verbandhoudende salvo's) wordt niet alleen bepaald door de vuursnelheid van het kanon, doch ook vooral door den vluchttijd en door den tijd benoodigd voor het richten. Onder verband

houdende salvo's worden hierbij salvo's verstaan waarbij op de aanslagen van het eene salvo de gegevens van het volgende salvo zijn gegrond.
De vuursnelheid van het kanon krijgt — in dit verband — eerst v.n.l. beteekenis, zoodra de tijd, noodig om het kanon voor een nieuw schot gereed te maken, langer is dan de vluchttijd, d. i. dus alleen bij kleine afstanden of zeer langzaam vurend geschut. De cumuleerende veranderingen der invloeden van niet in de organisatie opgenomen factoren kunnen dus veroorzaken, dat de spreidingsbundels der opvolgende salvo's zich ten opzichte van het doel in meerdere of mindere mate verplaatsen. Behalve door de genoemde oorzaak, kan ook een overeenkomstige verplaatsende invloed op de spreidingsbundels worden uitgeoefend doordat de invloed der wél in de organisatie opgenomen factoren niet geheel overeenkomstig de werkelijkheid in rekening wordt gebracht (of kan worden), doch slechts — zooals regel zal zijn (men werkt met gemiddelden) — bij benadering.

Ook kan het zijn dat men de factoren zelve meer of minder onjuist heeft bepaald, waarvan eveneens een dergelijke verplaatsing van de spreidingsbundels het gevolg kan zijn.
Daar verder het bepalen en toepassen der invloeden bovendien als regel eenige tijd zal vorderen, zal in de toepassing der invloeden verachtering ontstaan en de toegepaste invloed dus eenigermate van de werkelijkheid op het oogenblik van het salvo kunnen afwijken.
Uitgaande van een salvo, waarbij het gemiddelde trefpunt in het doel lag, zullen door de genoemde oorzaken de spreidingsbundels van de opvolgende salvo's zich dus sneller of langzamer van het doel kunnen verwijderen (en dit als regel in de praktijk ook doen). Een bijzonder geval van het onjuist in rekening brengen der bewegingsfactoren is het in belangrijke mate veranderen van de doelsbeweging tusschen het oogenblik van afvuren van het salvo, op de aanslagen waarvan de gegevens van een volgend salvo gegrond zijn en het oogenblik dat dit laatste salvo aankomt. Er van uitgaande dat als regel de doelsvaart ongeveer gelijk zal blijven, zal gewoonlijk deze verandering der doelsbeweging zich bepalen tot een koerswijziging. Om den verderen invloed hiervan te neutraliseeren is het niet voldoende om de nieuwe koers in te voeren, doch moeten ook de gevolgen daarvan, die reeds door verachtering in het bijhouden der koerswijziging zijn ontstaan, ineens worden opgeheven.

Aannemende dat — binnen de betrekkelijk korte tijdsverloopen, waarom het hier gaat -— zoowel de factoren zelve, die invloed uitoefenen, als eventueele benaderingsonnauwkeurigheden in de wijze waarop die invloed wordt berekend, evenals eventueele fouten in de aangenomen waarde der factoren zelve, alle als constant mogen worden beschouwd, zal de bovenbedoelde daardoor veroorzaakte verwijdering der spreidingsbundels van het doel binnen zekere tijdgrenzen (bij voldoend snel op elkaar volgende salvo's) als evenredig met den tijd mogen worden beschouwd.
De correctie ineens, die noodig is om de hierdoor en eventueel door verandering der doelsbeweging ontstane afwijking tusschen 2 verbandhoudende salvo's te neutraliseeren wordt aangeduid als verachteringscorrectie (v. a. c).
Bij de voorgaande beschouwingen wordt aangenomen dat de bedoelde organisatie der vuurleiding berust op het axioma van deze laatste, dat eischt dat zoowel de schoten in een salvo als de opvolgende salvo's zelve onder gelijkblijvende voorwaarden en omstandigheden worden afgegeven en dat geen enkele op onbekende en onberekenbare wijze varieerende invloed daarbij wordt ingevoerd, zooals b.v. het geval zou zijn door de afstandstelling der opvolgende salvo's te baseeren op achtereenvolgens verkregen uitkomsten bij

driehoeksmeting. Bij het invoeren van dergelijke varieerende invloeden zou toch alle vastheid in het verband tusschen de opvolgende salvo's verloren gaan en het geen zin meer hebben om te trachten de gegevens voor een volgend salvo te baseeren op de uitkomsten van een voorgaand. Al voert men echter ook niet opzettelijk dergelijke op onbekende en onberekenbare wijze varieerende invloeden in — er kunnen zich in de praktijk niet te vermijden factoren voordoen, die een op korten termijn periodisch sterk varieerenden invloed uitoefenen, zooals slingeren en gieren van het schip. Om de nadeelige gevolgen hiervan te vermijden of althans binnen de engste grenzen te beperken, is het noodig de oogenblikken voor de opvolgende salvo's zoodanig in de periodes te kiezen, dat de door deze factoren op den spreidingsbundel uitgeoefende invloed gelijk is aan dien uitgeoefend op de voorgaande salvo's of daaraan zoo nauw mogelijk gelijk gemaakt kan worden. Daar als regel het volkomen gelijkhouden dezer invloeden bij de opvolgende salvo's wel niet mogelijk zal wezen, zal door deze factoren de verplaatsing der spreidingsbundels ten opzichte van het doel een eenigszins minder regelmatig karakter verkrijgen dan anders het geval zou zijn, doch zonder dat daardoor — bij een goede en goed werkende organisatie in den hierdoor aangegeven geest en goede geoefendheid in het richten en afvuren en zonder wijziging der doelsbeweging — over meerdere salvo's het algemeen karakter dier verplaatsing van evenredigheid met den tijd, zal worden verbroken.
Het doel der organisatie nu moet zijn om te bereiken dat — ééns het beschoten doel binnen den spreidingsbundel gebracht zijnde — dit doel door de veranderde invloeden van al de genoemde factoren binnen het tijdsverloop tusschen opvolgende goed gerichte en met de kleinst bruikbare en bereikbare tusschenpoozen afgegeven verbandhoudende salvo's, niet uit den spreidingsbundel kan geraken, noch zijdelings noch voor of achter. Van de organisatie en de middelen (w. o. vuursnelheid), waarover men beschikt en de mate van geoefendheid in het gebruik daarvan, in verband met de omstandigheden van afstand, terrein van actie, zee en weer zal het afhangen of het mogelijk is de onvermijdelijke afwijkingen te beperken binnen de 100% normale spreiding in het salvo bij gelijke afstandstelling. In verband met de mogelijkheid van wijziging van de doelskoers tusschen 2 verbandhoudende salvo's zal die spreiding in vele omstandigheden niet voldoende zekerheid verschaffen om het doel binnen den spreidingsbundel te houden.
In zoo'n geval zal het noodig wezen om den spreidingsbundel systematisch eene grootere uitbreiding te geven door toepassing van gelijktijdig groepsvuur, waarbij tusschen de groepen een afstandverschil is van 100 Meters of een veelvoud daarvan.
Men moet bij het bepalen van de noodige spreiding uitgaan van **2** grondslagen en wel :

a. de totale afwijking die men aanneemt dat kan ontstaan in den tijd tusschen 2 verbandhoudende salvo's door alle factoren (incluis toevallige afwijkingen) doch buiten opzettelijke verandering van den doelskoers;

b. de afwijking, welke in dien tijd veroorzaakt kan worden door een niet tijdig bekende koerswijziging van het doel.

De afwijkingen sub **a** en b kunnen tegengesteld zijn, doch voor het hebben van zekerheid dat het doel binnen den spreidingsbundel blijft, moet worden uit gegaan van de mogelijkheid dat de twee in dezelfde richting invloed uitoefenen.
Voor de afwijking sub a kan men een bepaald gedeelte der 100% spreiding aannemen, b.v. de helft, daarbij uitgaande van een goede organisatie, voldoende middelen en goede

geoefendheid.
Voor de afwijking sub **b** kan men uitgaan van de mogelijkheid, dat het doel in den tijd tusschen 2 verbandhoudende salvo's een gemiddeld bepaalde hoeveelheid van koers kan veranderen, zonder dat zulks tijdig in rekening is te brengen, b.v. gemiddeld 30 graden (d.w.z. o = begin, tot einde = 60 graden). De maximum afwijking in afstand kan hierbij ontstaan als het doel ongeveer dwars wordt ingezien.

Stel b.v. dat de doelsvaart 10 mijl (5 M;s) is, dan zou een dergelijke koerswijziging gemiddeld in den betrokken tijd een afwijking van 2.5 M.s veroorzaken. Stel verder dat de salvo's elkaar opvolgen met ±20 sec. tusschentijd, terwijl de vluchttijd ook ongeveer dat bedrag heeft en het begin der koersverandering nog valt vóór het aansluitende salvo en zonder dat er rekening mee gehouden kan worden, b.v. ± 10 secunden tevoren.
De gemiddelde wijziging in de afstandverandering van 2.5 M/s zal dan bij het aankomen van het salvo + 30 seconden hebben gewerkt en dus eene afwijking van ± 75 Meters hebben veroorzaakt.
Uitgaande van een normale 100% spreiding van 200 Meter (100 Meters naar weerszijden) waarvan de helft (50 Meters naar weerszijden) gerekend wordt voor het totaal der andere afwijkingen, dan zal dus het doel door die 75 Meters 25 Meters buiten de grenzen van den spreidingsbundel kunnen geraken. Daar alleen met 100-tallen van Meters wordt gerekend, is dus uitbreiding van den spreidingsbundel met minstens I00 Meters naar weerszijden noodig.
Bij een doelsvaart van 20 mijl is het dan reeds noodig over te gaan tot een afstandverschil tusschen de groepen van 200 Meters, wat bij 30 mijlsvaart weer op de grens van onvoldoende zou komen. De taak van den vuurleider nu bij deze organisatie is:
1e. Om — door zorgvuldige oefening van ieder op zijn post onder de practische omstandigheden van zee, zicht, weer en wind — de juiste en betrouwbare werking van elk onderdeel dier organisatie, zoowel wat aangaat het van waarnemingen als het verwerken en overbrengen daarvan met de daarvoor bestemde en beschikbare toestellen, evenals een goede geoefendheid in de batterij voor het afgeven van een (afgezien van de stelling der richtmiddelen) goed gericht en voldoende snel salvovuur onder alle omstandigheden zoo goed mogelijk te verzekeren.
2e. Om voor zoover de bewegingsrichting en snelheid van het doel en de beginafstand niet reeds bijtijds vóór het openen van het vuur met behulp der daarvoor in de organisatie opgenomen middelen buiten schootsafstand op meer betrouwbare wijze konden worden benaderd:
a. de bewegingsrichting en snelheid van het doel, waarmede in de organisatie voorloopig rekening is te houden, zoo goed mogelijk te schatten — de richting van beweging uitgedrukt in afwijkingshoek en kwadrant ten opzichte van de richting loodrecht op de peiling van het doel;
b. hetzelfde te doen voor den te gebruiken beginafstand voor het inschieten met gelijktijdig stukkenvuur.
3e. Om — voor zoover de zijdelingsche windinvloed niet reeds vóór het openen van het vuur met behulp der daarvoor in de organisatie opgenomen middelen buiten schootsafstand op meer betrouwbare wijze is benaderd en de daarvoor in rekening te brengen compensatie is vastgesteld — deze compensatie door schatting te bepalen en in den stand der richtmiddelen te doen opnemen.
4e. Om — uitgaande van den aangenomen beginafstand,— de afstandsgrenzen te bepalen, waarbinnen het doel met groote waarschijnlijkheid moet liggen en in verband daarmede de

kanons der geheele batterij, welke in verband met de vuursectoren het doel kunnen beschieten, dan wel een bepaalde afdeeling daarvan, in een vaste volgorde voor afstand te doen stellen volgens een rekenkunstige reeks, waarbij het verschil tusschen 2 opvolgende afstanden een geheel veelvoud van honderd is en de uit den aangenomen beginafstand (in verband met de betrekkelijke beweging) volgende afstand in het midden ligt, zoodat evenveel kanons voor grooteren als voor kleineren afstand zijn gesteld en minstens één kanon voor den middenafstand zelf.

5e. Om het vuur door deze kanons, gesteld voor afstand als aangegeven onder 4e en voor zijdelingsche correctie als aangegeven onder 3e met gelijktijdig stukkenvuur te doen openen.

6e. Om — indien de aanslagen van het op deze wijze afgegeven salvo zijdelings van het doel vallen — het gelijktijdig stukkenvuur op gelijke wijze te doen herhalen, na voor de waargenomen zijdelingsche afwijking de noodige compenseerende zijdelingsche correctie te hebben doen toevoegen en dit zoolang herhalen tot de aanslagen in de doelrichting vallen.

7e. Om — indien deze aanslagen alle in de doelrichting en vóór of achter vallen — den middenafstand te doen vergrooten of verkleinen met een sprong gelijk aan den afstand tusschen het schot met grootsten en kleinsten afstand, vermeerderd met het verschil der reeks, waarmede de afstanden opklimmen (indien de aanslagen gedeeltelijk vóór of achter vallen en gedeeltelijk zijdelings van het doel liggen, kan dit aanleiding geven tot een minder groote verplaatsing van den middenafstand) en — uitgaande van dezen nieuwen middenafstand — het gelijktijdig stukkenvuur te doen herhalen en zoonoodig deze handelwijze nog weer te herhalen totdat van een dergelijk in doelrichting vallend salvo de aanslagen gedeeltelijk vóór, gedeeltelijk achter vallen, dan wel de aanslagen alle aan de andere zijde van het doel vallen, dan bij het voorgaande gelijktijdig stukkenvuur (uit dit laatste mag toch worden besloten dat het doel ligt tusschen den kleinsten (grootsten) afstand van het voorgaande salvo en den grootsten (kleinsten) afstand van het laatste salvo).

8e. Om — indien de aanslagen alle in doelrichting en gedeeltelijk vóór, gedeeltelijk achter vallen, dan wel alle aan den anderen kant dan bij het voorgaande salvo liggen — te beslissen tusschen welke 2 der gebruikte afstanden het doel met zekerheid moet liggen.

9e. Om — indien het verschil dier afstanden grooter is dan 200 Meters —- de door deze beslissing vastgelegde afstandsstrook, waarin het doel zich bevindt, te verdeelen in stukken van 200 M., zoodanig dat de kortste afstand gelijk is dan of iets kleiner is dan de kleinste afstand — de grootste afstand gelijk is aan of iets grooter is dan de grootste der 2 afstanden, waartusschen het doel in lag.

10e. Om het geschut op overeenkomstige wijze als hiervoor onder 4e aangegeven, voor deze afstanden te doen stellen en het gelijktijdig stukkenvuur te doen herhalen als hiervoor onder 7e is aangegeven, totdat — bij een salvo in doelrichting vallend — vóór en achtervallende aanslagen zijn (overgang der aanslagen van de eene naar de andere zijde van het doel is) verkregen.

11e. Om — zoodra alle aanslagen in doelrichting worden gezien en gedeeltelijk vóór, gedeeltelijk achter vallen, dan wel alle aan de andere zijde liggen, dan bij het voorgaande salvo — te beslissen tusschen welke 2 der gebruikte opvolgende afstanden (die nu slechts 200 Meters verschillen) het doel met zekerheid moet liggen.

12e. Om hierna den grootsten afstand der voorvallende schoten met 100 M. te vermeerderen of den kleinsten afstand der achtervallende schoten met 100 M. te verminderen (wat dezelfde uitkomst geeft) en daarna het vuur te doen voortzetten, uitgaande van dezen afstand, door middel van een voldoende snel salvovuur, met alle kanons gesteld voor denzelfden afstand,

dan wel door middel van een voldoend snel gelijktijdig groepsvuur, bestaande uit 3 groepen, waarvan de middelste (en eventueel talrijkste) groep is gesteld voor den uitgangsafstand en de andere twee groepen respectievelijk voor 100 (of hoogstens 200) Meters meer en minder. (Deze handeling sub 12e heeft reeds plaats na de handeling sub 8e, indien het verschil tusschen de opvolgende afstanden bij gelijktijdig stukkenvuur van den beginne af 200 Meters bedroeg en de plaats van het doel tusschen 2 opvolgende afstanden is vastgelegd).

Toelichting op de handeling sub 12e.

Waar aangenomen kan worden, dat de salvo's thans verder bij voldoend snelle opvolging in de doelrichting zullen vallen, is het niet noodig, noch gewenscht om den uitslag van het eerste aldus afgegeven gelijktijdig groeps- of salvovuur af te wachten, voor een volgend salvo (met eventueel volgens de aanslagen verbeterde gegevens) af te geven.
Zonder nù reeds over te gaan tot het eventueel snelst mogelijke salvovuur (wanneer inrichting en omstandigheden een zeer snel salvovuur mogelijk mochten maken), is het thans noodig dat de tijdruimte tusschen de opvolgende salvo's een maximum niet overschrijdt. Tevens is het gewenscht dat de salvo's zoo regelmatig mogelijk (zoo mogelijk met ongeveer gelijke tijdsruimte) op elkaar volgen. Dit geldt zoowel voor salvo's met gelijke afstandstelling als bij gelijktijdig groepsvuur.
Bij te groote tijdsruimte tusschen de opvolgende salvo's zal toch eerder tengevolge van het niet geheel juist in rekening brengen van verschillende factoren, een goed dekkend salvo in eens gevolgd kunnen worden door een geheel vóór of achter vallend salvo, waardoor dus het contact met het doel verloren gaat. Wanneer tusschen 2 dergelijke salvo's een ander ligt, zal allicht het tusschenliggend salvo nog gedeeltelijk dekken.
Uit de ligging der drie salvo's zal dan nog wel een conclusie kunnen worden getrokken, ook al valt het laatste dezer 3 geheel voor of achter het doel.
Uitteraard bestaat de kans dat het eerste salvo na het gelijktijdig stukkenvuur niet dekkend is, doch geheel yóór of achter valt. Wanneer bij het gelijktijdig stukkenvuur waarbij de ligging van het doel tusschen 2 opvolgende afstanden werd bepaald, het verschil in afstandstelling voor deze 2 schoten 200 Meters was, kan bij een ballistische spreiding van 200 Meters het doel dus ook liggen op ongeveer 100 Meters grooteren afstand dan de afstand, waarvoor het naast achtervallende schot was gesteld, dan wel op 100 Meters kleineren afstand dan de afstand, waarvoor het naast voorvallende schot was gesteld. Geeft men daarna salvovuur met gelijke afstandstelling volgens den afstand van het naast voorvallende schot vermeerderd met 100 Meters, dan zal in het eerste geval dus het salvo geheel achter, in het tweede geval geheel voor kunnen vallen. In beide gevallen ligt dan echter het doel hoogstens 100 Meters buiten de uiterste grens der 100% spreiding.

Blijft een tweede met dezelfde gegevens met inachtneming der beweging en zonder aanslagverbetering afgegeven salvo ook geheel aan denzelfden kant van het doel, dan heeft men hierin — bij geheel voorvallen — een aanwijzing dat in elk geval het doel niet belangrijk sneller nadert dan volgens de in de organisatie toegepaste factoren wordt aangenomen, — bij geheel achtervallen — dat het doel zich niet belangrijk sneller verwijdert.
Men weet dus hieruit dat de toegepaste bewegingsfactoren óf ongeveer juist zijn, óf dat slechts in eene bekende richting daarin nog een belangrijke onjuistheid kan bestaan.
Het tweede salvo is dus in geen geval een voor de leiding geheel verloren salvo.

Waar evenzeer de mogelijkheid bestaat dat de bewegings-factoren ongeveer juist waren als dat ze in een bepaalde richting eene belangrijke fout hebben, is er nog geen aanleiding om in de factoren thans reeds eenige verandering te brengen of zich daarmede voor 't oogenblik verder te bemoeien. Waar het doel bij ongeveer juiste bewegingsfactoren 100 Meters buiten de grens der 100% spreiding kan liggen, is het noodig om den afstand volgens de uitkomst van het eerste salvo in ééns 200 Meters (d. i. de aangenomen 100% spreiding) te verplaatsen in doelrichting (bij grooter spreiding dan 200 Meter het naastbijgelegen of eerst grootere 100-tal te verplaatsen).

Bron: Marine Nieuws 1924

WORDT VERVOLGD

MIJNENDIENST

DEEL 2

De schepen

Hr. Ms. Onvervaard

Commandant: luitenant ter zee der 1e klasse C. J. Maats, sedert 26 juni luitenant ter zee der 1e klasse J. Brabander

Na het beëindigen van de onderhoudsperiode in januari, werd gedurende hel jaar geoefend in de Noordzee en het Kanaal.

Op 1 februari werd aangevangen met het eerste deel van de oefenreis van adspiranten-reserve-officier, waarbij bezoeken werden gebracht aan Falmouth, Cork, Jersey en Oostende alwaar op 3 maart de eerste ploeg adspiranten-reserve-officier debarkeerde om plaats te maken voor de tweede ploeg.

Gedurende het tweede deel van de oefenreis, welke op 14 april eindigde, werden bezoeken gebracht aan Le Havre, Invergordon en Leith en fungeerde het schip vanaf 28 maart als hoofdkwartierschip van het mijnenbestrijdingsflottielje 1.

Ten behoeve van de afdeling hydrografie werden opnamewerkzaamheden verricht in de perioden van 17 april tot 13 mei en van 21 augustus tot 4 november. Op 19 mei fungeerde het schip wederom als hoofdkwartierschip, ditmaal tijdens de steam-past ter gelegenheid van het 6O-jarig bestaan van de mijnendienst.

Van 23 mei tot 4 juni werd deelgenomen aan de Nato-oefening Vivid Tango. Het schip leverde ondersteuning van 1 tot 11 augustus aan het mijnenbestrijdingssquadron 205 tijdens veegoperaties nabij het Huibertgat en van 6 tot 19 december tijdens de veegoperatie Minion.

Van 6 tot 18 november doorliep de bemanning een opwerkperiode bij diverse scholen te Den Helder.

Op 21 december werd de as van de gewezen luitenant ter zee der 2e klasse H. Dankelman in de Noordzee uitgestrooid.

Hr. Ms. Waalwijk

Commandant: luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie P. Plas

In samenwerking met het mijnenbestrijdingssquadron 127 en de Belgische mijnenjager Zr. Ms. Van Haverbeke werd tot 12 februari deelgenomen aan de zoekoperatie naar de Willem Senior (Sch 225). Het wrak werd op 11 februari door een der duikers geïdentificeerd.

Van 28 februari tot 18 maart werd, tesamen met schepen van de Urker vissersvloot, gezocht naar de Maartje (Uk 223), die nabij de verkenningston Molengat vergaan was en eveneens kon worden geïdentificeerd.

Van 24 april tot 12 mei werd op verzoek van de rijkswaterstaat een aantal wrakken voor de haven van IJmuiden onderzocht. Van 23 mei tot 1 juni werd deelgenomen aan de Nato-oefening Vivid Tango; na afloop werd tot augustus gezocht naar de ten behoeve van deze oefening gelegde oefenmijnen.

Duikdemonstraties werden gegeven te Harlingen van 15 tot 19 juni tijdens de Benelux-vlootdagen en te Den Helder op 21 en 22 juni tijdens de vlootdagen. Van 30 augustus tot 13 september werden te Haakonsvern oefeningen gehouden in de Noorse ontsnappingsoefentank. Voorts werd deelgenomen aan de oefening Purple Trio in en nabij de Firth of Forth van 10 tot 18 november en aan de veegoperatie Minion, waarbij wrakkenonderzoek werd uitgevoerd in verscheidene perioden van het vierde kwartaal.

Hr. Ms. Rhenen

Commandant: luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie D. Westra, sedert 24 februari luitenant ter zee der 2e klasse R A. A. van der Giessen, sedert 3 mei luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie D. Smit, sedert 11 augustus luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie A. H. Thierens

Nadat op 26 mei een langdurige periode van herstelling beëindigd was, werd het schip tot en met 8 juni ingeschakeld bij het zoeken naar oefenmijnen. Van 17 tot 28 juni werd te Haakonsvern geoefend in de ontsnappingsoefentank.

Het schip verbleef te Breskens van 10 tot 14 augustus ter gelegenheid van de visserijdagen. Te Oostende werd met squadron 128 geoefend op de simulator van de mijnenbestijdingsschool van 20 tot 25 november. Van 5 tot en met 8 en op 13 en 14 december werden uit het wrak van de A 193 in het Europoortgebied explosieven verwijderd.

Nadat van de gezagvoerder een oproep om assistentie was uitgegaan in verband met vermeende muiterij, werd op 14 december een detachement mariniers geëmbarkeerd en afgezet op het motorschip African Monarch dat voor de ingang van de Nieuwe Waterweg voor anker lag. De African Monarch werd vervolgens naar Hoek van Holland geëscorteerd.

Naast de activiteiten van de duikvaartuigen werden door ploegen van het duikbedrijf een groot aantal opdrachten uitgevoerd zoals het demonteren en opruimen van explosieven. Door vissers werden opgevist 40 contact- mijnen, zeven invloedsmijnen, zeven bommen, 17 oefenmijnen en -bommen en vier andere explosieven. Onder de 47 oorlogsmijnen waren er enkele afkomstig uit de eerste wereldoorlog, waarvan de ontsteking nog redelijk goed was.

Voor het ruimen van explosieven als bommen, granaten, landmijnen en pyrotechnisch materiaal, werd 55 maal een demonteerploeg uitgestuurd. Aan oorlogsschepen in Den Helder, Vlissingen, IJmuiden en Hellevoetsluis werd 165 maal assistentie verleend voor schroef- en roeronderzoek, het dichten van buitenboordsopeningen onder de waterlijn, tankcontrole in

onderzeeboten en het onderwater verwisselen van sonardomes. In juni werd de schroef van Hr. Ms. Van Amstel onder water met succes verwisseld.
Van de vele opdrachten zijn het vermelden waard:
assistentie aan de rijkswaterstaat voor het weghalen van meetapparatuur; het opsporen van een radioactieve isotoop bij Scheveningen; het zoeken naar verdronken personen, waarvan tweemaal met resultaat; het bij Vlissingen opzoeken van een losgeslagen nautofoon ten behoeve van het loodswezen; assistentie aan de politie bij het zoeken naar een brandkast en het onschadelijk maken van onwettig vervaardigde springstoffen, alsmede het slaan van een gat van 20 centimeter doorsnede in een tank met blauwgas; assistentie aan de artillerie-inrichting Hembrug voor het bergen van 166 buitenboord geraakte granaathulzen, welke alle werden gevonden. In juni werd een slachtoffer van koolmonoxide vergiftiging een zuurstof-behandeling gegeven in een droge compressietank.
In december werd de halfnatte compressietank ontvangen, welke na installatie in 1968 in gebruik zal worden genomen.

Een stukje uit de memoires van Joes, naar aanleiding van het vlagincident in Paramaribo.

Ik citeer:

"ALLE HENS VOOR DE BOEG"

Mijn droom om te kunnen varen was bijna geëindigd in een nachtmerrie toen ik me in 1965, (tijdens mijn term op Curaçao) aan boord van **Hr.Ms. Dubois** in Paramaribo bevond vanwege het koninklijk bezoek aan het toen nog Nederlandse gebiedsdeel Suriname. Ik was 21 en onbezonnen....

Het schip lag voor anker op de Surinamerivier voor het gouvernementsgebouw. Het had dagen achtereen hevig geregend en de hitte op het dek was beklemmend. Je had het gevoel constant onder de warme douche te staan. Mijn maten en ik zelf waren dan ook opgetogen toen we met de sloep aan wal konden gaan om wat vertier te zoeken, korte witte

broek, T-shirt met blauwe rand en wit petkapje, kortom: tropentenue. Na een vermakelijke kroegentocht en veel op hol geslagen vrouwenharten, kwamen we tegen de avond langs een grote houten kerk in de hoofdstraat gelegen. Voor de kerk stond een hoge vlaggenmast waaraan een enorme Surinaamse vlag wapperde en dat al ver na zonsondergang. Onaanvaardbaar voor een vlaggefiel zoals ik en met de nodige ceremonie haalde ik met mijn maat de vlag naar beneden. Ik verborg de vlag onder mijn T-shirt en nam haar mee aan boord met de bedoeling de volgende dag het doek terug te brengen. Het pakte anders uit. Vanwege het koninklijke bezoek werd de vlag al snel gemist. De adjudant van de koningin zou de Cdt. H.S. Vreedenburg gemaand hebben het incident intern op te lossen en dat deed hij. Kennelijk wist hij al dat de dader aan boord moest zijn.
Later kwam ik erachter dat mijn maat die eigenlijk medeplichtig was, mij verlinkt had.
De volgende morgen was het " Alle hens voor de boeg" voor het stelen van een Surinaamse vlag. Op het stelen van een vlag en zeker van een bevriende natie, staat een zeer hoge straf. De hele bemanning kreeg een passagiersverbod. De vlag (210 x 70 cm) ongemerkt terug bezorgen, was dus uitgesloten. Wat te doen? Ik hield wijselijk rekening met kastinspectie en dus verborg ik de vlag ergens in de machinekamer. En inderdaad, mijn chef Hoofd machinekamer (HMK) Van Duivendijk, gaf de opdracht mijn dekkast te inspecteren, zonder resultaat. Alles werd overhoop gehaald en helaas heeft mijn trouwe scheepsmaatje Henkie daarbij de benen genomen. Henkie, bijgenaamd Speedy, was mijn kastgenoot en wist bij de kakkerlakkenraces aan dek heel wat medailles in de wacht te slepen. De kajoe (timmerman aan boord) had speciaal voor deze races een grote bak getimmerd met vijf gaten erin. Wiens kakkerlak het eerst aan het einde van de goot was, had gewonnen. Op weg naar de eindstreep, mocht de kakkerlak drie keer gekieteld worden om de vaart erin te houden. Spijtig genoeg heb ik Henkie na de kastinspecties nooit meer terug gezien.
Toen ik na drie dagen geen mogelijkheid had gezien om de vlag terug te brengen en ik de hele bemanning al die tijd aan boord had gehouden, besloot ik met de vlag onder mijn arm naar mijn HMK te gaan. Hij beweerde dat hij allang wist dat ik hem had: "We gaan hem bij de rechtmatige eigenaar terug brengen". Dus na de vlag gewassen en gestreken te hebben ging ik begeleid door. Duivendijk, de dominee en de militaire politie, de wal op waar een jeep klaar stond om ons naar de betreffende kerk te brengen met de vlag onder mijn arm, netjes opgevouwen in een vetvrije zak,
Na enig zoeken, werden we vriendelijk onthaald door een geestelijke die zich verheugd toonde met de terugkeer van de vlag en mij vaderlijk toesprak met de woorden: "Val niet weer in verderf, mijn zoon!" Ik dacht dus er goed vanaf gekomen te zijn maar de Cdt. dacht er anders over en het vonnis van de scheepsraad luidde: tien dagen streng aan de wal. Ik mocht mijn 'zakje naai' en schrijfgerei meenemen. Tien dagen echt op water en brood en een rookverbod.

Kotamissie met dochter

Mijn HMK had mij nog aangeraden te zeggen dat ik dronken was maar toen de scheepsraad mij die vraag stelde, antwoordde ik doodnuchter: "Ik was niet dronken", niet wetende dat ik dan een lichtere straf gekregen zou hebben.
Mijn vijf -sterren hotel was een hoog hok van 2 bij 3 meter, afgesloten met een stalen deur met kijkgaatje.

Het bed bestond uit vier spijlen waar een lekke klamboe aan hing. Het matras was gevuld met stro maar dat was niet het ergste, dat hadden we aan boord ook.
De ellende begon pas echt toen de deur achter me dicht sloeg en er zware sloten op gingen. Ik kreeg het spaans benauwd, een aanval van claustrofobie, terug te leiden naar mijn kinderjaren toen ik regelmatig en geheel onterecht door mijn vader enkele uren in een donkere kast werd opgesloten, Ik kreeg als oudste in het gezin altijd de schuld als mijn zussen problemen hadden.
Naast de deur hing een bel voor als ik naar de wc moest, maar daar werd niet of nauwelijks op gereageerd. Wanhopig en om mijn gedachte te verplaatsen, pakte ik mijn schrijfblok en ben gaan tekenen, alles wat er in mijn hoofd op kwam, behalve mijn cel, Het was alsof ik in een andere dimensie terecht kwam. Ik tekende ruimteschepen, mechanische constructies, technische schema's etc. Ik tekende me vrij. Ik tekende mijn toekomst, het hele bloknoot vol.
Na een bezoek van de VLOP en de VLAM (Vlootpredikant en Vlootaalmoezenier) mocht de deur van mijn cel open blijven. Nu keek ik tegen tralies aan maar ik had tenminste lucht en licht.
Inmiddels hadden de lokale media uitgebreid ruchtbaarheid gegeven aan het voorval en dat was ook de dochter van de gouverneur ter ore gekomen.
Ze werd nieuwsgierig naar de 21- jarige jongeling die nu zijn straf uit moest zitten in een bedompt celletje dat al jaren leeg stond.
Achter in mijn cel zat er hoog in de muur een luchtgaatje waardoor ik, staande op de spijlen van mijn bed, op de paleistuin van de Gouverneur kon kijken. Tot twee keer toe zocht de dochter van de gouverneur contact met mij via dit luchtgaatje, de eerste keer voor een eitje wat precies door het gaatje kon, de tweede keer voor een `date`. En die kwam er!
Na tien dagen kwam ik lijkwit en verdwaasd terug aan boord. De Cdt. Vreedenberg had toch een beetje met me te doen. Ik kreeg van de "ouwe" een paar pakjes zware shag en vrij van wacht. We hadden nog een lang weekend voor de boeg voor vertrek. Onmiddellijk belde ik de dochter van de gouverneur die mij met de auto van haar vader (met of zonder standaard dat weet ik niet meer) op kwam halen voor een lang weekend. Niemand aan boord begreep hoe ik dat geflikt had. Waarschijnlijk vragen ze zich dat nog steeds af. In elk geval maakte het weekend de tien dagen dubbel en dwars goed,
Helaas heb ik haar nooit meer terug gezien en Henkie ook niet.

De warme hap bij de Koninklijke Marine.

In de jaren vijftig, toen er nog weinig ontspanningsmogelijkheden waren aan boord van schepen of instellingen van de Koninklijke Marine, was de warme hap een hoogtepunt in het sobere marineleven.

Naar de warme hap werd met verlangen uitgekeken. De maaltijd was niet gevarieerd en hij was eenvoudig van samenstelling. De rantsoenen die verstrekt werden waren onvoldoende om de maag van een Hollandse jongen te vullen. Het systeem van tafelgelden was nodig om de

maaltijden te verfraaien en aan te vullen. Ondanks het toch nog krappe budget werden door botteliers, koks en hofmeesters hoogstandjes verricht om tot een smakelijke maaltijd te komen.

De vroege vogels die op **maandagochtend** de haven of marinekazerne betraden, werden getrakteerd op de lucht van snert. Men was gelijk klaar wakker. Het was maandag, de dag van de snert met nasi - bami of witte rijst met goulash. Maar de hoofdzaak was snert. Een traditie bij de Koninklijke Marine. De samenstelling was vrij eenvoudig: men trok bouillon van een varkenskop of hamschijven, zwoerd, erwten, prei en andere groenten. De dan verkregen soep werd rijkelijk voorzien van dobbelsteentjes spek en werd snert met drijfijs genoemd. In een later stadium werd er 's maandags ook de bekende bruine bonensoep geserveerd. Als er snert op het menu stond dan werd er bij het avondeten theewater oftewel doorgeslagen snert geserveerd. Dit theewater bestond uit het restant snert van het middagmaal, dat was fijngewreven door een zeef en bij de broodmaaltijd werd opgediend.
De **woensdag** was een feestdag bij de Marine, de dag van de rijsttafel. De doordringende geur van gebakken kroepoek, ragout, sajoer lodeh en diverse sambals hing op en in het schip of de instelling. De sambals waren te verdelen in drie groepen: rauwe sambal, sambal goreng en sambal boeboeks. Vergaderingen of afspraken werden verzet, speciaal voor de rijsttafel. Oudgedienden of werfianen kwamen regelmatig bij de oude Zuiderkruis een hapje ophalen en stonden zelfs in de rij met potjes en pannetjes (gamellen). Deze nasi of rijsttafel was ook traditie bij ouderdagen of grote vergaderingen.

De donderdag was ingeruimd voor de Hollandse of Zeeuwse rijsttafel. Dat was voor de botteliers, koks en hofmeesters - naast de woensdag - de topdag. Zij hadden dan de mogelijkheid om hun vakkennis ten toon te spreiden. De Hollandse of Zeeuwse rijsttafel was een uitgebreide maaltijd bestaande uit rijst, schijven gebakken aardappels, bruine bonen of grauwe erwten (raasdonders), veel sla, tomaat, augurken, komkommers, speklap en spekvet met kaantjes (schipper).
De Chef d Équipage bij de Marine werd Kaan genoemd, vandaar die associatie met de naam schipper voor kaantjes. Wat vooral niet vergeten mocht worden, waren de uitjes. Gebakken en rauwe uitjes. Daarnaast natuurlijk sambal en piccalilly.
Door de toeloop van buitenstaanders werd de maaltijd vaak verzet en/of aangepast. Bij deze maaltijd waren de seizoensgebonden artikelen belangrijk.
Wat ook traditie van het zuiverste water was, was het proefbordje. Dit was een begrip voor iedere marineman. Het bestond uit het voorproeven van de maaltijd door de Commandant, de Eerste Officier en de Arts. Deze ceremonie werd verzorgd door de Chefkok.

De menulijst bij de Marine stond vast op hoofdlijnen, alleen het toebehoren verschilde vaak. Op de donderdag (Hollandse of Zeeuwse rijsttafel) was de stamppot, zuurkool met leuning (worst) een favoriete maaltijd. Of de oranje rats, stamppot wortelen en uien en stamppot boerenkool met leuning of gehaktbal uit blik. Verder werd er vaak provinciaal op tafel gezet - vooral op

dinsdag - wat bestond uit een stevige ragout met veel vlees, wortelen en doperwten en het klapstuk niet te vergeten.

In de jaren vijftig was in het menu, de vrijdag gereserveerd voor de Rooms Katholieke bemanningsleden. Die mochten toen op vrijdag geen vlees eten, dus was het vis! Gekookte of gebakken aardappelen met wortelen en doperwten (punten en strepen). Op Goede Vrijdag werd er vaak stokvis op het menu gezet. Dit werd door niemand gegeten en ging rechtstreeks naar de spoelington.
Oud Marineofficieren aten vaak bij of na afloop van zeilwedstrijden of andere samenkomsten, het zogenaamde zeven gangen menu. Dat bestond uit stokvis, rijst, stroop, bonen, schijfjes aardappelen en uien of augurken, soms sla.

De avondmaaltijd (theewater) was karig en bestond uit brood, smeerkaas, jam, muisjes gekleurd (technicolor), sardines en hagelslag gewoon. Vaak werd er een schijf gebakken bloedworst met een schijf appel er op als aanvulling geserveerd. Ook kwam er af en toe gebakken marinier op tafel. Dat was een gerecht dat bestond uit gebakken cornedbeaf, uien en sambal. Vaak bestond het echter uit blokjes gesneden boterhamworst (Leusderheiworst).
Binnen het korps mariniers was men niet gecharmeerd ten aanzien van de benaming gebakken marinier. De smeerpastei uit blik werd amper gegeten op brood, maar werd wel vermengd met uien, mayonaise, paprika, chilisaus, gesneden komkommer en opgediend op schalen, gegarneerd met sla, tomaten en ei.
De Duitse aardappel was een delicatesse en een favoriete hap bij de mijnendienst en de witte vloot (Hydrografische Dienst). De samenstelling van de Duitse aardappel bestond uit gebakken aardappelen, spek, ham en uien. Het werd veel gegeten bij veeg- en dregwerkzaamheden van de Mijnendienst die in de avond of nacht plaatsvonden.
Wekelijks werd het afgewisseld met rijst en kippenlevertjes.
In de jaren vijftig had het wachtvolk s avonds en s nachts weinig te eten. Er waren wel rantsoenen maar die bestonden veelal uit brood met weinig beleg. Dit brood werd dan geroosterd en bestrooid met suiker, dan was het nog wel te eten.

De bakszeun was naast een traditie ook een begrip. Het was meestal de jongste matroos en hij diende zorg te dragen voor de maaltijd aan de bak of klas. Dat hield in: tafeldekken, onderhoud van het komaliwant (bestek en servies) en het ophalen van de rantsoenen. Daarnaast tuigde hij de hangmat of kooi op van de baksmeester.
Het serviesgoed was herkenbaar aan kleuren. Het commandantsservies was wit met een groene rand. Dat van de officieren was wit met een paarse rand, van de onderofficieren wit met een blauwe rand en dat van de korporaals en manschappen was gewoon wit.
De koffie werd gezet in een perculatorpot, die was verstrekt (of versterkt?) met een zeefje. Onder in de pot een klein beetje suiker, dan liep de koffie beter door. Soms werd er gebruik gemaakt van een batterijlap in een ring om koffie te zetten boven een koffieketel.
Voor deze serviesonderdelen zijn op bepaalde kazernes vitrines ingericht waar ze zijn te bezichtigen. Het zijn ook vandaag nog gewilde artikelen voor verzamelaars.
De tijden zijn veranderd, we hebben meer ontspanningsmogelijkheden, maar de zorg voor de voeding, de warme hap zal bij de Koninklijke Marine altijd een hoogtepunt blijven.
Groeten
Jo Otterloo

DE STRANDING DER 7 AMERIKAANSCHE TORPEDOBOOTJAGERS OP DE CALIFORN1SCHE KUST.

Deel 2

3de periode.

De 1ste en 2de periode werpen geen eer op de marine. Het waren de periodes waarin ten eerste een ernstige beoordeelingsfout werd begaan door den eskadercommandant, een fout, die praktisch gesproken de stranding van de 7 vaartuigen veroorzaakte, ten tweede de volgende vaartuigen een te blindelings vertrouwen hadden in het inzicht van den eskadercommandant en ten derde de volgende vaartuigen te weinig initiatief toonden om onafhankelijk hun eigen plaats te bepalen.

Het ongeluk wekte het eskader. Van dat oogenblik af toonde de jagersmacht, het 11de eskader, een ijver, moed en koelbloedigheid tegenover een groot gevaar, die een eer vormen voor de marine eh voor alle Amerikanen. Vanaf den eskadercommandant tot aan den eenvoudigsten man aan boord heerschte er een uitstekende discipline en men trad op overeenkomstig de hoogste tradities van den dienst. Er was geen enkel geval op eenig schip, waar de officieren of manschappen aarzelden in hun plicht of nalieten rustig en koelbloedig te handelen naar bevel.

Het is daaraan toe te schrijven, dat het verlies aan menschenlevens bij dit ongeluk zoo gering was. Het verlies aan menschenlevens bleef beperkt tot 23 man, 20 van de „Young", die in den loop van 1½ minuut kenterde, en 3 van de „Delphy", die het eerst vastliep. Ze kwamen waarschijnlijk om op het oogenblik der stranding of kort daarna. De bemanning van de „Fuller", het meest blootgestelde vaartuig, werd den volgenden dag onder de moeilijkste omstandigheden aan wal gezet; niemand verloor het leven.

De bemanning van de „Nicholas" sliep 's nachts aan boord en werd den volgenden dag aan wal gezet. De bemanningen van de „Chancey", „Woodbury" en ,,S. P. Lee" werden rustig aan wal gezet, toen het, om het leven te redden, noodig werd de vaartuigen te verlaten. Niet één poging werd gedaan om een vaartuig te verlaten, voor het vaartuig zelf hopeloos wrak was en dan slechts als het noodzakelijk werd zulks te doen om het leven te redden. Alle veiligheidsmaatregelen werden genomen en het werk werd rustig, ordelijk en flink uitgevoerd.

Was dat niet het geval geweest, dan zou mogelijk het verlies aan menschenlevens bij dit ongeluk veel grooter zijn geweest tengevolge van de vernieling en mogelijke ketelontploffingen op de gestrande vaartuigen. Dit deel van de geschiedenis werpt de grootste eer over de marine; het is een geschiedenis van koelbloedigheid, rust, moed en discipline te midden van een groot gevaar. Het gedrag en de houding met betrekking tot het ongeluk van den eskadercommandant en de overige officieren waren daarbij en ook later onder de geheele leiding van het gerechtelijk onderzoek onberispelijk en verdienen den hoogsten lof.

Betreffende radio.

Na zorgvuldig de verschillende uitspraken van getuigen te hebben overwogen, vindt de commissie niets, wat op rekening komt van de werking der kompasinstallatie. Verschillende misleidende getuigenissen zijn aangewend om te bewijzen, dat men niet op peilingen kan vertrouwen, maar uit deze getuigenissen blijkt ten duidelijkste, dat niet de aan de „Delphy"

gezonden kompaspeilingen foutief waren, maar wel de beoordeeling dergenen, die deze peilingen opnamen en verkeerd gebruikten. Gedurende den geheelen avond van den 8sten September kruiste de 32ste divisie benoorden en bezuiden Arguello in dikken mist met behulp van radiokompaspeilingen en het lood.

Betreffende vaart en looden.

Tot 8u3O wordt een vaart van 20 mijl in den koers 150° niet te groot geacht. De weersomstandigheden waren niet zoo, dat deze vaart uit het oogpunt van den zeeman en in verband met gevaar voor aanvaring met andere schepen als riskant kon worden beschouwd. Jagers manoeuvreeren beter bij deze vaart en de stroom heeft minder tijd om invloed uit te oefenen en uit den koers te zetten. Het stoomschip ,,H. F. Alexander", hetwelk vrouwen en kinderen aan boord had als passagiers en niet zoo vlug manoeuvreert, beschouwde onder dezelfde omstandigheden deze vaart als niet te groot, daar het denzelfden 8sten September om de Noord passeerde met ongeveer dezelfde vaart van 20 mijl.
Na 8u3O had er moeten worden vaart geminderd en gelood en na 9u had men zoo noodig den wal in moeten sturen om een plaatsbepaling bij Arguello te krijgen; men had zooveel mogelijk vaart moeten minderen tot men Arguello gezien of gehoord had of men had zijn plaats ten naastenbij moeten bepalen met behulp van radiopeilingen door looden gecontroleerd.
Slechts zoolang de koers evenwijdig aan den wal was en niet te dicht daarbij dan wel daarvan af was, was een 20 mijls vaart verdedigbaar; maar deze was slechts veilig, zoolang de koers evenwijdig en niet te dicht bij den wal, dan wel van den wal af was, totdat er mist kwam; toen zou er vaart zijn geminderd.

Betreffende „Follow the leader doctrine".

Een poging werd gedaan om te bewijzen dat het principe „Follow the leader'' een zoo fundamenteel deel van de jagerdoctrine was, dat het afwijken van die practijk altijd een grove fout was van de jagercommandanten, tenzij zij in het bezit waren van gegevens, die hun het recht gaven zoo te handelen. Dit is zonder twijfel zoo, als de leider gelijk heeft.
Een afwijking van politiek, plan of zelfs strategische opvatting is zelden toelaatbaar; maar in de tactische uitvoering van het bovengenoemde moet den ondergeschikten groote vrijheid worden gelaten. Het moet niet alleen zijn veroorloofd, maar de ondergeschikte moet op eigen verantwoordelijkheid het initiatief nemen, als zijn inzicht hem zegt, dat dit de juiste koers is, die moet worden gevolgd.
De wijze van handelen bij het navigeeren is onder te brengen onder tactisch optreden. De divisiecommandanten en commandanten hebben altijd toe te zien op en te zorgen voor de veiligheid van de onder hun commando gestelde vaartuigen, zonder aanzien van den leider, tenzij in de nabijheid van den vijand, waar vernietiging van den vijand en niet de veiligheid van eigen bodem de leidende factor is. Geen enkele jagerdoctrine heeft ooit bepleit, dat men blindelings het leidende vaartuig zal volgen; het tegendeel is waar; de voornaamste en gewichtigste beginselen zijn — loyaliteit tegenover het plan en op die wijze loyaliteit tegenover den leider, als het plan juist is — bij de uitvoering van het plan het gebruik van gezond verstand door ondergeschikten — het toonen van initiatief door de ondergeschikten, zoodat het plan op de meest effectieve wijze kan worden uitgevoerd. Als Nelson bij Kaap St. Vincent den leider blindelings was gevolgd, had John Jervis niet de overwinning behaald. Had Nelson Parker gehoorzaamd, dan zou Kopenhagen niet de herinnering voor de Britsche marine zijn geweest, zooals nu het geval is. Den leider blindelings volgen of zonder kritiek vasthouden aan besluiten

is meer in overeenstemming met de praktijk der vroegere leiders, die draalden met van de lijn af te wijken, zelfs als dit afwijken voordeel zou verschaffen.
Het plan op den 8sten September was om naar San Diego te gaan. De marschformatie was op het oogenblik van het ongeluk de kiellinie. Het kwam er weinig op aan, wat de details aanging, hoe het plan werd uitgevoerd, zoolang de uitvoering werkelijk geschiedde en het uitvoeren der taktische details niet in strijd was met de politiek van den leider of hem moeilijkheden zou veroorzaken. Niets kan het gezond verstand van een ondergeschikte vervangen en als hij door den leider niet van voldoende gegevens wordt voorzien om zijn eigen bodem te beveiligen, of het plan werkelijk uit te voeren, moet hij zelf daarnaar vragen. Gelukt dat niet, dan moet hij al het mogelijke doen om die te verkrijgen om zoodoende beter het hoofdplan te kunnen uitvoeren en daarbij den leider te steunen.
Dit is noodzakelijk en er wordt aangenomen, dat dit veel meer in overeenstemming is met de jager- en de vlootdoctrine dan blindelings den leider te volgen. De leider kan door onbekende of onvoorziene omstandigheden dikwijls mis tasten, zooals het geval was toen Tryon een order gaf, die een aanvaring tusschen de „Camperdown" en „Victoria" tengevolge had, waardoor het laatstgenoemde schip zonk met een groot verlies aan menschenlevens.

Ongewone omstandigheden op het oogenblik van het ongeluk.

Bij de beoordeeling van de getuigenverklaringen moet de commissie het besluit trekken, dat er geenerlei ongewone omstandigheden bestonden. Het is waar, dat het mistte en dat de lichten, die dienden als hulpmiddelen bij de navigatie, moeilijk te verkennen waren. Het ware beter geweest Point Sur aan te loopen en zoodoende een latere plaatsbepaling verkregen te hebben, voor men Point Arguello naderde, waar des avonds een koersverandering zou plaats hebben. Het is zeker, dat een krachtige Noordelijke wind de vaart vermeerderd zou hebben, maar dat zou door slecht sturen zijn gecompenseerd. Het is zeker, dat men met den heerschenden wind gereedelijk kon verwachten om de Zuid te zullen worden gezet; maar een goed navigator vertrouwt nooit uitsluitend op het vanzelfsprekende. Het voornaamste bij goed navigeeren is voortdurende waakzaamheid. Tegen het ongewone moeten altijd vooruit maatregelen genomen worden, en als de verwachting niet vervuld wordt, ontstaat er altijd een twijfelachtige toestand, waartegen vooraf alle voorzichtigheidsmaatregelen, die de navigator kent, zooals gebruik en juiste toepassing van radiokompaspeilingen en speciaal gebruik van het lood en een passende vaartvermindering, moeten worden genomen. Als men niet zien kan, hoort en voelt men, tot men zekerheid heeft. De stroomtoestanden op deze kust zijn zoo variabel en onberekenbaar in hun optreden, dat men er niet met zekerheid op kan vertrouwen en geen enkel schip is veilig dicht bij de kust, tenzij het werkelijk weet, waar het zich bevindt. Op gegist bestek alleen kan men nooit vertrouwen. Het is altijd de commandant, welke absoluut overtuigd is van eigen meening zonder in het bezit te zijn van het tastbare bewijs van veiligheid, die zijn schip verliest.

Over de verschillende maten van verantwoordelijkheid.

Naar de meening der commissie is er niets, wat den eskadercommandant en den commandant en navigatieofficier van de „Delphy" ontheft van het dragen der volle verantwoordelijkheid voor het ongeluk. Zij zijn ten volle en algeheel verantwoordelijk en de commissie vindt geen verzachtende omstandigheden.
Wat de divisiecommandanten aangaat, vindt de commissie, dat zij in zekere mate verantwoordelijk moeten worden gesteld. Het is zoo, dat ze in kiellinie volgden, dat ze niet konden zakken, dat ze niet konden looden, dat ze zonder toestemming niet konden vragen om

kompaspeilingen. Maar de feiten wijzen uit, dat ze blindelings de beoordeeling van den eskadercommandant volgden, dat ze te veel vertrouwden op de plaats van 8 uur van de „Delphy", dat ze te veel vertrouwden op de ééne peiling van 6u30, die ongelukkigerwijs te nauw samenviel met de gegiste plaats. In den tijd tusschen 8 en 9, het kritieke uur, controleerden ze niet op eigen initiatief de werkelijke plaats van hun bodems en het gevolg was het ongeluk. Het was mogelijk den eskadercommandant om inlichtingen te vragen. Het was mogelijk peilingen op te vangen, die aan de „Delphy" werden gezonden. Het was mogelijk te verzoeken, peilingen te nemen. Het was mogelijk de eigen „direction finders" te gebruiken. De telegrafische seinen van Arguello tusschen 8 en 9 uur waren voldoende voor hen, om een ruwe peiling te krijgen, zonder inmenging van den leider, waardoor zij gegevens zouden verkregen hebben, die hun een ten naastenbij juiste appreciatie van den toestand zouden hebben gegeven, toen de „Delphy" om 9 uur den wal instuurde en dit zou hen in staat gesteld hebben op dien tijd een zelfstandige, juiste en nauwkeurige beslissing te nemen. De verantwoordelijkheid der divisiecommandanten is veel kleiner dan die van den eskadercommandant, van den commandant van de „Delphy" en van den navigatieofficier. Maar het is desalniettemin een verantwoordelijkheid. Tengevolge van de ondergeschikte positie, die zij hadden, was het een verantwoordelijkheid, die geen misdaad meebracht, maar wel een zekere mate van nalatigheid in strijd met den plicht.
Wat betreft iederen commandant voor zich op de gestrande vaartuigen, hun geval is eigenaardig. Zij volgden niet alleen den eskadercommandant, maar ook hun divisiecommandant en wat de ,,S. P. Lee" en ,,Farragut" aangaat, was de divisiecommandant persoonlijk aan boord van deze vaartuigen.

Hun positie was moeilijk en er zijn vele verzachtende omstandigheden. Ze hadden twee leiders, die ze moesten passeeren voor ze konden zakken, looden, koersveranderen of om peilingen verzoeken. Zij trachtten radiokompaspeilingen op te nemen, zooals blijkt uit getuigenverklaringen; maar ongelukkigerwijs, waren de twee mededeelingen, waarop ze het meeste vertrouwen hadden de twee meest misleidende, n.l. de plaats van de „Delphy" om 8 uur en de kompaspeiling om 8u30. Ze wisten niet dat de plaats van de „Delphy" volgens bestek was en niet volgens observatie. Toch, ofschoon in mindere mate, rust op hen dezelfde verantwoordelijkheid als op de divisiecommandanten. In de eerste periode tot de koersverandering om 9 uur waren ze niet in het bezit van voldoende gegevens om een buitengewoon ingrijpende handeling te doen, hetgeen om 9 uur of kort daarna noodig was geweest, als ze hun bodems hadden willen redden. Met andere woorden, het was voor hen noodzakelijk iets op eigen initiatief te ondernemen om de gegevens te verkrijgen, die ze hadden moeten krijgen en waarschijnlijk ook zouden gekregen hebben, als ze op eigen gelegenheid hadden gehandeld, maar waar ze niet zoo'n groote beteekenis aan hechtten in tegenwoordigheid van hun oudere.
Hier maakten ze een fout en het was een fout in beoordeeling waar ze evenals de divisiecommandanten, maar in mindere mate dan deze voor verantwoordelijk zijn. Het is een ander gezichtspunt. De tradities op zee zijn streng, de idealen hoog en de regels die de zeevarende volken zichzelf stellen zijn streng. Slechts door de hoogste eischen te stellen kan het leven van vrouwen en kinderen, aan de zorg van zeelieden toevertrouwd, beschermd worden, zoolang menschenmacht vermag. Als een kapitein zinkt met zijn schip, verliest hij het commando, zelfs al spreken de omstandigheden hem bijna geheel vrij.
De Marine kan niet minder eischen. Iedere commandant, die zijn schip verliest, moet een verantwoordelijkheid dragen in verhouding tot dit verlies. Zelfs al spreekt een rechtbank hem

vrij, moet hij eerst de verantwoording op zich nemen van het schip, dat hij commandeerde. Slechts door aan dezen eisch vast te houden, kunnen de hooge idealen en tradities van de marine worden bewaard.

Oordeel der Commissie.

De Commissie stelt voor de genoemde officieren voor den krijgsraad te brengen, beschuldigd:
De eskadercommandant, de commandant van de „Delphy" en de navigatieofficier van :

1. Strafbare passiviteit in de uitvoering van den dienst.

2. Door nalatigheid te hebben veroorzaakt, dat vaartuigen der Marine aan den grond liepen.

De divisiecommandanten en jagercommandanten van :

1. Door nalatigheid te hebben veroorzaakt, dat vaartuigen der Marine aan den grond liepen.

P.S. Nadat dit geschreven is, is het vonnis geveld:
De eskadercommandant werd 150 nummers en de commandant van de „Delphy" 100 nummers in anciënniteit achteruitgezet.
„Norsk Tidsskrift for Sjövesen", Hefte 3, 1924.

The End Bron: 1924

MARINENIEUWS
INFORMATIEBLAD VOOR DE KONINKLIJKE MARINE

Oorlogsmoeheid: Brits-Franse problemen aan het eind van de Eerste Wereldoorlog (deel 2)

Hans Andriessen †

Stakingen, muiterij en couppogingen

Lloyd George had ook wel reden om bezorgd te zijn voor revolutionaire krachten in zijn land. Churchill heeft na de oorlog beweerd dat Groot-Brittannië de strijd uiteindelijk had gewonnen omdat het hele volk als één man gedurende de gehele oorlog in de overwinning bleef geloven in tegenstelling tot het Duitse volk dat het vertrouwen in de eindoverwinning uiteindelijk op moest geven.

Bij die bewering moet toch wel een vraagteken worden gezet. De politieke situatie en met name de onrust onder bijvoorbeeld de Britse arbeiders was gedurende de gehele oorlog steeds een bron van grote zorg geweest. Niet alleen in Duitsland waren er stakingen en onrust. Ook Groot-Brittannië ontkwam niet aan de malaise.

Daar was de grote staking bij de scheepswerven aan de Clyde, reeds in 1914-1915, de onlusten veroorzaakt door de "rank and file" beweging die gesteund werd door de Britse Socialistische Partij die tegen verdere Britse deelname aan de oorlog was en die met name in 1917 grote stakingen organiseerde waaronder de zeer ernstige stakingen in de munitie-

industrie. Ze gingen gepaard met grote onlusten die soms maar met moeite bedwongen konden worden. In dat jaar staakten in totaal 877.000 arbeiders en gingen bijna 6 miljoen werkdagen verloren. Bedenk, het was oorlogstijd en de zonen van die stakende arbeiders vochten voor hun leven aan het front!

Daar was voorts de zeer ernstige staking van munitiearbeiders te Barrow die duurde van 21 maart tot 2 april en de staking van 60.000 arbeiders in de machine-industrie die in Lancashire begon en binnen enkele dagen oversloeg naar andere steden en slechts door de inzet van het leger en de arrestatie van de leiders, beëindigd kon worden. Het was deze staking die uiteinde-lijk oversloeg naar 48 steden waarbij 220.000 arbeiders betrokken raakten en die 1.500.000 arbeidsdagen verloren deed gaan en het was ook deze staking die leidde tot een groot gebrek aan munitie bij de Britse troepen te velde.

'Staking'. Een schilderij van Stanisław Lentz, 1910 (National Museum in Warsaw)

In totaal gingen er in Groot-Brittannië tussen 1914 en 1918 ruim 27 miljoen werkdagen verloren als gevolg van arbeidsonrust en stakingen. (Een vergelijking met Duitsland leert dat daar ongeveer 5 miljoen arbeidsdagen verloren gingen als gevolg van stakingen) (10) Het viel dus nogal mee met die beweerde eenheid en solidariteit onder het Britse volk.

Ook in Groot-Brittannië was de toestand onder de bevolking explosief en ook hier werden pogingen ondernomen om een revolutie te doen uitbreken. Het was eind 1917 toen de overheid ontdekte dat de "Independent Labour Party", samen met de "Union of Democratic Control" plannen bleek te hebben uitgewerkt tot het organiseren van een staking die gevolgd zou moeten worden door onlusten van zulk een aard dat het leger wel gedwongen zou zijn om in te grijpen en te schieten. Dat zou, naar men plande, een algemene staking tot gevolg hebben die

Vrouwen aan het werk in een munitiefabriek, 1917 – cc

het voortzetten van de oorlog onmogelijk zou maken, zulks naar het voorbeeld van wat in Rusland was geschied. (11)

De zorgen van Lloyd George over wat er kon gebeuren als hij de oorlog nog zou willen voortzetten, moeten dan ook niet worden onderschat. Dat de angst voor revolutie ook in Groot-Brittannië niet overdreven was, blijkt niet alleen uit de gespannen arbeidsverhoudingen uit voorgaande jaren en uit de ontdekte plannen eind 1917, maar ook uit een aantal gebeurtenissen die direct na de wapenstilstand, eind 1918 en in de eerste maanden van 1919, plaatsvonden. (12)
Het begon met een aantal onregelmatigheden bij een aantal legeronderdelen. In een week werden meer dan 30 gevallen van insubordinatie gemeld en in enkele gevallen weigerden grote hoeveelheden manschappen een of meer dagen de bevelen van hun officieren te gehoorzamen. De grootste onregelmatigheden vonden plaats bij het “Army Service Corps” in de “Grove Park” en Kempton Park Mechanical Transport Depots”. Enkele eenheden vertelden hun officieren dat ze “soldatenraden” hadden opgericht en van plan waren naar de dichtstbijzijnde stad op te rukken om zich daar te gaan verbroederen met de arbeiders. Alhoewel ze in een aantal gevallen tot andere gedachten konden worden gebracht, kon men toch niet worden voorkomen dat er serieuze onlusten uitbraken. In Luton werd het stadhuis in brand gestoken en er brak muiterij uit onder de legeronderdelen te Calais.

De Britse muiters aldaar trokken naar de haven om de met soldaten terugkerende transportschepen op te wachten en slaagden er in een groot aantal van deze verlofgangers over te halen zich bij hen aan te sluiten. Binnen 24 uur was de groep muiters uitgegroeide tot drie à vierduizend man die de stad volledig in handen hadden. Er moesten twee divisies van het front worden teruggehaald om de muiterij te onderdrukken maar terwijl dit met moeite gelukte, ontstonden er soortgelijke onlusten in Glasgow en Belfast. Ook hier moest gewapenderhand worden ingegrepen en in Glasgow moesten twee brigades worden ingezet om de opstand te onderdrukken. Een volgende, eveneens serieuze opstand vond tenslotte plaats op 8 februari 1919.

Enkele duizenden soldaten weigerden in de trein op het Victoria Station te stappen die hen naar het front zou terugvoeren. Zij marcheerden in gesloten gelederen naar Whitehall waar zij grote chaos veroorzaakten. Ook hier moesten andere troepen worden ingezet om de opstand te beteugelen waarbij enkele doden vielen. Men moet zich hierbij realiseren dat dit alles geschiedde terwijl de oorlog nog steeds niet was beëindigd en de muiters allen de doodstraf riskeerden. (13)

Overigens, ook de loyaliteit van het Britse opperbevel had de regering gedurende de gehele oorlog zorgen gebaard en de Britse regering was steeds beducht voor een militaire coup.

Vooral tijdens het bewind van Lloyd George vanaf 1916, waren er enorme spanningen tussen regering en opperbevel. Een belangrijk deel van de Britse pers schaarde zich daarbij aan de kant van de militairen en in de “Globe” werd zelfs openlijk gezinspeeld op de wenselijkheid van een militaire dictatuur voor de duur van de oorlog waarbij een vergelijking werd gemaakt met de situatie in Duitsland waar Hindenburg en Ludendorff feitelijk de dienst uitmaakten. (14) De “Globe” verklaarde onder andere dat:

"…het nu wel bewezen was dat de democratie in oorlogstijd volkomen faalde en dat het, om die oorlog te kunnen winnen, absoluut noodzakelijk was die democratie over boord te gooien en te vervangen door een autocratie, op z'n minst in elk geval gedurende de tijd van de oorlog". (15)

En de "Morning Post" adviseerde de regering om twee kabinetten te formeren, een kabinet voor de civiele zaken en een dat zich met de oorlogsvoering zou moeten bezighouden en uit militairen zou moeten bestaan. (16)

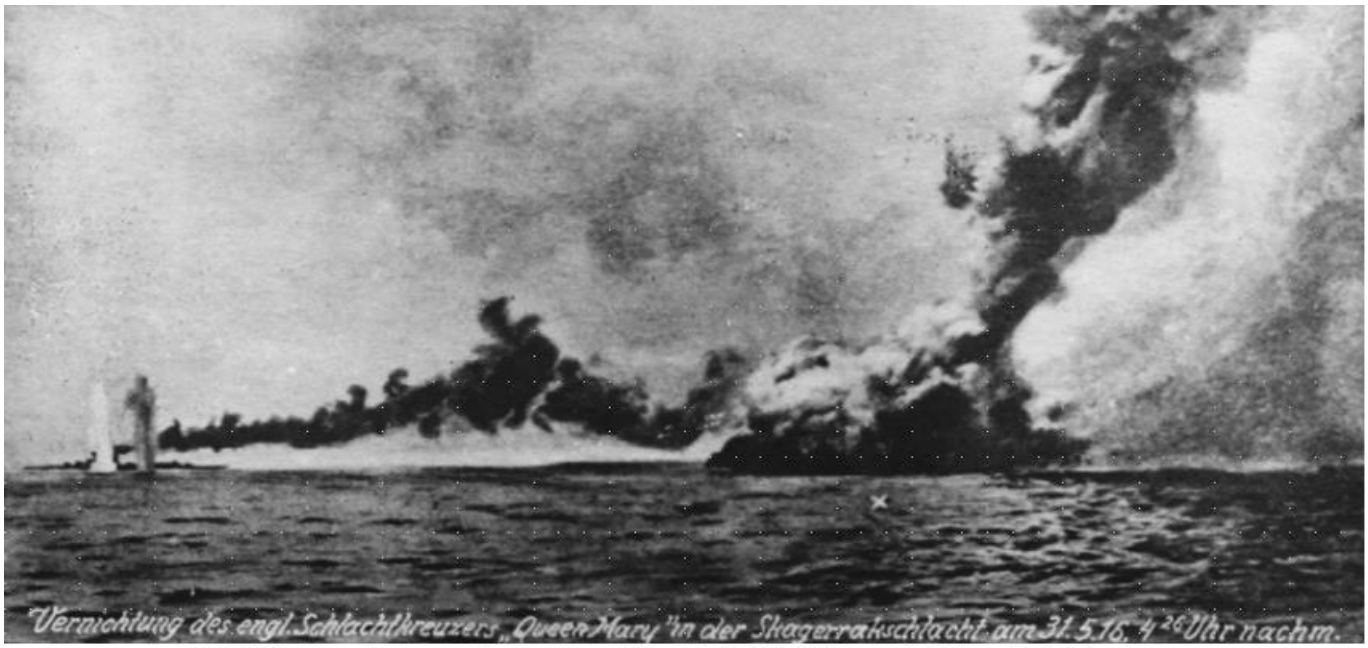

HMS Queen Mary explodeert op 31 mei 1916, tijdens de Slag bij Jutland

De democratie in Groot Brittannië liep eigenlijk gedurende de gehele oorlog gevaar maar de problemen met de militaire top werden midden 1917 acuut. Het begon er mee dat de minister van marine, Carson, weigerde admiraal Jellicoe te ontslaan. Dat ontslag werd door Lloyd George noodzakelijk geacht omdat hij vond dat van Jellicoe, na de slag bij Jutland, onvoldoende gezag uitging en de sfeer in de Britse marine defaitistisch was geworden. Ook diens maatregelen tegen de verschrikkelijke verliezen bij de Britse koopvaardij als gevolg van de Duitse duikbootactiviteiten achtte Lloyd George volstrekt onvoldoende. Carson weigerde echter aan dit ontslag mee te werken en daagde daarmee het gezag van de Britse minister-president openlijk uit. Deze besloot daarop zowel Carson als Jellicoe van hun functie te ontheffen hetgeen tot enorme opschudding in de Britse pers leidde en het voortbe-staan van de regering hing geruime tijd aan een zijden draadje. Eind 1917 werd de situatie wederom kritiek.

Douglas Haig, de Britse opperbevelhebber aan het westelijk front

Lloyd George raakte er van overtuigd dat de Chief Imperial Staff, generaal Robertson, generaal Haig en enkele andere hoge militairen openlijk en in het verborgene oppositie tegen hem en zijn regering aan het voeren waren met als doel de regering omver te werpen. De Britse minister-president zag zich genoodzaakt in te grijpen en hij besloot Robertson en Haig te verwijderen. (17)

Dat was natuurlijk een ingreep met uitermate verstrekkende gevolgen en hij stuitte dan ook op enorme weerstanden. Uiteindelijk lukte het hem pas na zeer veel moeite en met groot gevaar voor het voort-bestaan van zijn kabinet, zich van Robertson te ontdoen maar Haig ontsprong de dans door zijn “kameraden in het kwaad” te verlooch-enen en eieren voor zijn geld te kiezen. (18)

Lloyd George schreef later in zijn memoires:

“we were about to witness a very determined effort- not the first nor the last- made by this party to form a cabal which would overthrow the existing War Cabinet and especially its Chief, and enthrone a Government which would be practically the nominee and menial of the military party”. (19)

Vertaling: *"we stonden op het punt getuige te zijn van een zeer vastberaden poging - niet de eerste noch de laatste - van deze partij om een kliek te vormen die het bestaande Oorlogskabinet en vooral haar Chef omver zou werpen en een Regering zou tronen die praktisch benoemd door en de bediende van de militaire partij zou zijn". (19)*
Bij zijn besluit om deze topmilitairen van hun functie te ontheffen kreeg hij zeer weinig medewerking van de Britse koning. Die stond openlijk achter de generaals. Hij vond dat de regering zich te veel met de militairen en hun operaties bemoeide en dat Lloyd George de oorlogvoering aan de militairen moest overlaten. Hij gaf dan ook pas zijn goedkeuring aan de ontslagen nadat Lloyd George met aftreden had gedreigd. (20)
We mogen stellen dat het aan de moed, durf en daadkracht van de Britse premier te danken is geweest dat in Groot-Brittannië niet een zelfde situatie ontstond als in Duitsland waar de politici niet de kracht konden opbrengen om de legerleiding onder controle te houden met als gevolg dat daar de generaals het in grote lijnen voor het zeggen kregen.

Uit dit alles blijkt wel dat zowel de politieke, sociale en militaire situatie ook in Groot-Brittannië, met name ook in het laatste oorlogsjaar, verre van bevredigend was en dat ook hier de democratie voortdurend gevaar liep, de militairen ook hier meer macht wilden en het voor de Britse regering ook om die redenen belangrijk was, snel een eind te maken aan de oorlog vóórdat de omstandigheden zich tegen haar zouden keren of, een mogelijkheid waarmee Lloyd George terdege rekening hield, vóórdat de positie van de Amerikanen in de oorlogvoering zo overheersend zou worden dat zij- en niet de geallieerden, de komende wapenstilstands- en vredeseisen zouden kunnen bepalen. Dat die vrees niet irreëel was bleek wel uit opmerking die de Amerikaanse president in de zomer van 1917 tegen kolonel House maakte toen hij zei:

“Engeland and France have not the same views with regard to peace that we have… but after the war, we can force them to our way of thinking because by that time they will be financial in our hands.” (21)
Vertaling: *"Engeland en Frankrijk hebben niet dezelfde opvattingen over vrede als wij... Maar na de oorlog kunnen we ze dwingen tot onze manier van denken, want tegen die tijd zijn ze financieel in onze handen."*
Noten:
10. Lloyd George, War Memoirs. Vol. 2,p.1148-1164.
11. Ibid.p.1153

12. Churchill,W., The World Crisis, Vol 5, p.61.e.v
13. Ibid, p.62.
14. Beaverbrook, Men and Power, p.55.
15. Ibid, p.56.
16. Ibid, p. 88.
17. Ibid, p 167.
18. Ibid, p.53 e.v.
19. Lloyd Georg, War memoirs, Vol 2, p.1669
20. Beaverbrook, Men and Power, p.205.
21. – Zieger, H., America's Great War, p.163, quotes Knock, To end all Wars. P.138.
– Horn,M., Britain,France, and the Financing of the First World War, p.117 e.v, waarin duidelijk wordt dat Frankrijk op 24 augustus 1916 bij de "bespreking van Calais" formeel financieel geheel afhankelijk werd van Gr.Brittannie. Aan het eind van de oorlog had Frankrijk bij Engeland een schuld van 417 miljard pond Sterling. Engeland zelf stond er financieel zo slecht voor dat ze gedwongen was de goudstandaard los te laten.(p.183)

Bron: 12/2022
HISTORIEK
ONLINE GESCHIEDENISMAGAZINE

WORDT VERVOLGD

Introductie

'Een goede kleine koloniale mogendheid'
Nederland, Nieuw-Guinea en de Europese tweede koloniale bezetting in Afrika en Melanesië (ca. 1930-1962)

Proefschrift
ter verkrijging van de graad van doctor aan de Universiteit Utrecht op gezag van de rector magnificus, prof.dr. G.J. van der Zwaan, ingevolge het besluit van het college voor promoties in het openbaar te verdedigen op

donderdag 31 augustus 2017 des middags te 12.45 uur
door
Bart Jerre Stol

Uw redacteur is voornemens het uitgebreide proefschrift (496 pagina's) van dr. Bart Stol op de website te publiceren. Een aantal van ons heeft de tijd in Nieuw-Guinea nog steeds in de herinnering, maar heeft niet veel weet van de geschiedenis, die aan de (geforceerde) overdracht vooraf ging. Mocht U met vragen zitten over deze periode: dankzij deze inkijk in het

mondiale steekspel met betrekking tot “ons” Nieuw-Guinea wordt voor U meer duidelijkheid geschapen over deze periode uit Uw geschiedenis.

Ter introductie onderstaand een stukje uit het eerste hoofdstuk

Nederlands Nieuw-Guinea en het einde van Indië

Medio augustus 1949, het Binnenhof. De Tweede Kamer debatteert over de komende Rondetafelconferentie (RTC) met de Indonesische nationalisten. Deze zal ook in de Hofstad gehouden worden en beslissen over de toekomst van de Nederlands-Indonesische verhoudingen. De dagen van Nederlands-Indië zijn geteld, zoveel is eerder in het jaar duidelijk geworden. In januari had het kabinet-Drees-Van Schaik, een coalitie van KVP, PvdA, CHU en VVD, onder de druk van de VS en de VN en de zogenaamde “tweede politionele actie” moeten staken. Dit militair optreden was bedoeld om Soekarno en de belangrijkste Indonesische nationalisten politiek uit te schakelen. Nederland moet nu voor het einde van 1949 de soevereiniteit in de archipel overdragen. De vraag is hoe een en ander precies geregeld moet worden. Nederland en Indonesië zijn immers politiek, economisch en cultureel zeer met elkaar vervlochten.

De fracties van de verschillende politieke partijen maken nu hun visie en eisen kenbaar. Dat doen ze, ondanks de enormiteit van het onderwerp, beheerst. Het zijn de fractieleiders die het woord voeren. Ook dat toont het belang van de zaak. De meesten houden zich echter in; een keurig, burgerlijk debat, zou je denken. Maar wellicht heeft het meer te maken met de aanwezigheid van Indonesische diplomaten op de publieke tribune. De Indonesische onderhandelingsdelegatie is al in het land, en verschillende van haar leden nemen de kans te baat om de sfeer in het Nederlandse kamp te proeven. Met de tegenstander op de tribune is het niet verstandig om je te laten gaan.
De goede verstaander merkt echter hoe bedrieglijk de toon van het debat is. De sprekers zijn beheerst, maar vastberaden, om niet te zeggen: verbeten. Nederland heeft de strijd om Indië op de grond moeten opgeven, maar dat betekent nog niet dat de strijd aan de onderhandelingstafel ook meteen gestreden is. Dat geldt niet alleen voor de strijd tussen Nederland en de Indonesische nationalisten, maar ook voor de strijd tussen Kamer en kabinet.

Veel Kamerleden zijn van mening dat het kabinet-Drees-Van Schaik in maart veel te gemakkelijk gezwicht is voor de internationale druk. Het geeft de debatten een additionele, onderhuidse spanning. Dat blijkt wel zodra het over de toekomst van Nederlands NieuwGuinea gaat. De fracties van de partijen CHU, ARP, SGP en de eenmansfractie van de Katholieke Nationale Partij – een afsplitsing van de KVP – geven stuk voor stuk te kennen dat het kabinet aan dit deel van Indië moet vasthouden.[1] De rest van de kolonie kan onafhankelijk worden, maar dit gebied moet in Nederlandse handen blijven. Dat vinden ook de liberalen. VVD- en

fractieleider Pieter Oud maant het kabinet eveneens om 'in geen geval' van Nederlands Nieuw-Guinea 'een onderhandelingsobject' te maken 'tussen Nederland en Indonesië'.[2]
Wie een beetje tellen kan, ontwaart de contouren van een probleem – een groot probleem, omdat het in potentie de gehele RTC op de helling zet. CHU, ARP, SGP en KNP zijn samen met de VVD goed voor 32 van de 100 zetels in de Tweede Kamer. Als ze willen, kunnen ze de afhandeling van de dekolonisatie van Indië torpederen. Het besluit van de RTC moet immers door de Kamer worden goedgekeurd, althans door twee derde van de parlementariërs. Maar het kabinet lijkt nu al twee zetels te kort te komen. Dat is niet zo veel, maar de situatie is nijpender dan zij lijkt. Eigenlijk zijn alleen de CPN en de PvdA bereid om afstand van het gebied te doen. Insiders weten: ook veel KVP'ers zijn geporteerd voor het behoud van Nederlands Nieuw-Guinea. Partijleider en fractievoorzitter Carl Romme rept tijdens zijn spreekbeurt met geen woord over het gebied, maar dat is allerminst een geruststelling.[3] In de maanden hiervoor heeft hij het kabinet achter de schermen laten weten dat ook hij van mening is dat Nederlands Nieuw-Guinea niet opgegeven mag worden.[4] Er kan eigenlijk maar een conclusie zijn: Nederlands Nieuw-Guinea wordt hier in de Tweede Kamer door de ARP, CHU, SGP, KNP en VVD, met de stille zegen van de KVP, heel keurig en beheerst, maar niet minder beslist, als het wisselgeld voor de dekolonisatie van Indië naar voren geschoven. Feitelijk gijzelt de Kamer het kabinet en daarmee de RTC: als Nederland ook Nederlands Nieuw Guinea moet opgeven, zal er in de Kamer geen meerderheid te vinden zijn voor de goedkeuring van de soevereiniteits-overdracht.[5]

[1] P.F. Maas, J.M.M.J. Clerx e.a., Het Kabinet-Drees-Van Schaik (1948-1951). Band C: Koude Oorlog, dekolonisatie en integratie (Nijmegen: Centrum voor Parlementaire Geschiedenis 1996) 501-503.
[2] Maas, Clerx e.a., Het Kabinet-Drees-Van Schaik, 502.
[3] Maas, Clerx e.a., Het Kabinet-Drees-Van Schaik, 503.
[4] De Jong, Avondschot, 552-553, 645; Bank, Katholieken, 458-459, 489-
[5] Lijphart, Trauma, 121-124. Vergelijk: G.A. van der List, De macht van het idee. De VVD en het Nederlandse Buitenlands beleid 1948-1994 (DSWO Press 1995), 80; Maas, Clerx e.a., Het kabinet-Drees-Van Schaik, 502, 571; Van den Doel, Afscheid van Indië, 349; Drooglever, Een daad van vrije keuze, 145-146; Jansen van Galen, Afscheid van de koloniën, 569; De Jong, Avondschot, 552-553, 645; Jan Bank, Katholieken en de Indonesische Revolutie (Dieren: De Bataafsche Leeuw 1984) 458-459, 489-490, 492. Zie ook: Van Oerle, 'Nieuw-Guinea van kwestieus tot kwestie,' 1-12.
[6] Zie bijvoorbeeld: Lijphart, The Trauma of Decolonization, 87-88; De Geus, De Nieuw-Guineakwestie, 19; Jansen van Galen, Afscheid van de koloniën, 320-323.
[7] Zie bijvoorbeeld: Van Oerle, 'Nieuw-Guinea van kwestieus tot kwestie,' 1-12.

HET TRAUMA VAN 1949

Het belang dat de Nederlandse politiek in 1949 aan het behoud van Nederlands Nieuw-Guinea hechtte, heeft altijd verwondering gewekt. Vooral omdat Nederlandse politici volgens de gebruikelijk lezing zich daarvoor nauwelijks om het gebied hadden bekommerd. Nederlands Nieuw-Guinea was het meest veronachtzaamde en verwaarloosde deel van Indië.[6] Er viel eeuwenlang niets te halen, behalve malaria dan. Nu bestempelde men het gebied in Den Haag ineens als een thuisland voor Indo-Europeanen die zich in het onafhankelijke Indonesië niet *senang* zouden voelen. Ook had men ineens de mond vol van de noodzaak om het zelfbeschikkingsrecht van de op Nieuw-Guinea woonachtige Papoea's te beschermen.[7] Maar

hoe realistisch was dit allemaal? De kolonisatiepogingen die in het barre Nederlands Nieuw-Guinea voor de oorlog ondernomen werden, waren – hoe kon het anders – nagenoeg volledig mislukt. En was het zelfbeschikkingsrecht van een handvol koppensnellers met peniskoker nu werkelijk zo belangrijk dat de vrede met de Indonesische nationalisten eraan opgeofferd moest worden? Het waren schijnredenen, zo leek het. Wat was de werkelijke?

Vraag het een Nederlandse historicus, en grote kans dat hij zal zeggen: emoties! Koloniaal ressentiment en frustraties om het verlies van Indië gelden nog steeds voor veel historici als de verklaring bij uitstek voor de opstelling van het parlement in de Nieuw-Guineakwestie in 1949. Anders dan de debatten deden vermoeden, waren de Nederlandse politici diep geschokt dat Indië verloren ging. Ze waren, om met Lijphart te spreken, getraumatiseerd. Het gedwongen afscheid van de dierbare kolonie viel de meeste politici veel zwaarder dan hun woordvoerders op dat moment lieten blijken. Velen van hen wisten wel dat er na de oorlog het nodige moest veranderen in de verhoudingen tussen Nederland en de kolonie, maar dat Nederland Indië in 1949 al moest opgeven, hadden slechts weinigen vermoed.[8] Die schok vroeg om een demper – een doekje voor het bloeden van de Nederlandse koloniale ziel.[9]

Den Haag vond in Nederlands Nieuw-Guinea op de valreep dat doekje. De Nederlandse Nieuw-Guineapolitiek werd daarmee ook een soort van revanche: op de nationalisten, en op het glorieuze koloniale verleden, dat "jappenvriend" Soekarno Nederland met hulp van het onheilige duo VS-VN ontnam.[10] Het is een zeer hard oordeel over de Nederlandse naoorlogse koloniale politiek, maar het hangt nog fier boven de Nederlandse besluitvorming van 1949. Recentelijk hebben de historici Joop de Jong en John Jansen van Galen in navolging van Lijphart de Nederlandse Nieuw-Guineapolitiek nog daad van 'wrok' en 'rancune' genoemd, omdat Nederland niet in staat was om de nationalisten zijn wil op te leggen.[11]
Het is een krachtige en sprekende analyse, waar op het eerste gezicht veel voor te zeggen valt: de schok van het verlies van Indië en de wens om Nederlands Nieuw-Guinea te behouden, leken in 1949 vloeiend in elkaar over te lopen: de emoties over het verlies zochten een uitweg, een uitlaatklep en werden via de enigszins opportunistische argumenten van een thuisland voor Indo-Europeanen en het zelfbeschikkingsrecht voor de Papoea's, gekanaliseerd richting het lang veronachtzaamde Nederlands Nieuw-Guinea, dat vervolgens cruciaal werd voor de afwikkeling van de dekolonisatie van Indië. Het wordt bovendien ondersteund door de opstelling van de Kamer, waar aan de vooravond van de RTC inderdaad geen meerderheid leek te bestaan voor de dekolonisatie van Indië als ook Nederlands Nieuw-Guinea verloren ging. Maar hoe sprekend ook, dit beeld is aanvechtbaar.

[8] Binnen de historiografie wordt al langere tijd een debat gevoerd over de mate waarin Nederland na de oorlog bereid was om Indonesië los te laten. J.J.P. de Jong heeft wat dat betreft onderscheid gemaakt tussen de zogenoemde 'traditionalisten' en 'revisionisten.' De traditionalisten gaan ervan uit dat Nederland na de Tweede Wereldoorlog probeerde om de vooroorlogse koloniale verhoudingen zo veel mogelijk te herstellen. De revisionisten betogen daarentegen dat Nederland vanaf 1945 weldegelijk inzette op een dekolonisatie van Indië, zei het een geleidelijke. H. W. van den Doel is volgens De Jong momenteel de belangrijkste hedendaagse vertegenwoordiger van de traditionalisten, met name omwille van zijn studie Afscheid van Indië (2000). Pieter Drooglever, De Jong zelf en John Jansen van Galen kunnen beschouwd worden als de belangrijkste representanten van de revisionistische school. Zie voor het debat tussen de traditionalisten en revisionisten: De Jong, Avondschot, 11-13; Joop de Jong,

'Traditionalistische visie op dekolonisatie van Indië,' in: Internationale Spectator januari 2001, LV, nr 1, p. 40-44. Zie ook: Jansen van Galen, Afscheid van de koloniën, 556-577.

[9] Ondanks hun verschillende visies op de doelen van de naoorlogse Nederlandse Indiëpolitiek zijn de traditionalisten en de revisionisten het eens over de duiding van de Nederlandse Nieuw-Guineapolitiek. Beide zien het als het gevolg van een trauma. Zie: Van den Doel, Afscheid van Indië, 349, 368; De Jong, Avondschot, 552-553, 554, 647; Van Galen, Afscheid van de koloniën, 322-323, 568-569. Alleen Drooglever neemt, zoals in de inleiding is aangeven, een meer genuanceerde positie in.

[10] Lijphart, Trauma, 110-124; Meijer, Den Haag-Djakarta, 251.

[11] De Jong, Avondschot, 552-553, 554, 647; Van Galen, Afscheid van de koloniën, 322-323. Zie ook: Maas, Clerx, e.a., Het kabinet-Drees-Van Schaik, 690.

TRENDS EN PRAKTISCHE REDENEN

De Nederlandse Nieuw-Guineapolitiek is onlosmakelijk verbonden met het einde van Nederlands-Indië, maar de relatie tussen de twee is complexer dan de meeste Nederlandse historici veronderstellen. De weigering om het gebied in 1949, net als de rest van NederlandsIndië, los te laten heeft onmiskenbaar een compensatoir element in zich, maar het was eerste en vooral het sluitstuk van een langdurig proces. Het idee dat Nederlands Nieuw-Guinea een eigen weg zou kunnen gaan onder Nederlandse voogdij als de andere delen van Indonesië ooit onafhankelijk zouden worden, had zich al nadrukkelijker en manifester dan veel historici aannemen in de geesten van Indische en Nederlandse belangengroepen, politici en beleidsmakers genesteld voordat in 1949 duidelijk werd dat Nederlands Indië moest opgeven; het ging terug tot voor de oorlog.

Het was de logische consequentie van de veronderstelling dat Nederlands NieuwGuinea een van de rest van de archipel onderscheiden gebied was. Het hoorde in de ogen van veel Nederlandse betrokkenen bij Melanesië, een naar westerse maatstaven nauwelijks ontwikkelde eilandengroep in de Pacific, waar het Europese kolonialisme, anders dan in grote delen van Zuidoost-Azië, nog een zekere toekomst leek te hebben. Deze aspecten zorgden ervoor dat Nederland vanaf 1946 in de context van de politieke en militaire verwikkelingen in Indië werkte aan de creatie van een aparte status en toekomst voor het gebied. Als het even kon binnen een hervormd Indië, maar desnoods ook daarbuiten. De realisatie dat Nederland zijn greep op de meeste eilanden in de Indonesische archipel al in 1949 moest opgeven, was voor velen in Den Haag en Batavia ontegenzeggelijk een schok en versterkte de wens om Nederlands Nieuw-Guinea te behouden. Maar emoties en frustraties over het verlies van Indië hebben in de formulering en uitvoering van deze plannen uiteindelijk een secundaire rol gespeeld.

De reden waarom de status van het gebied in 1949 een politiek issue werd, had vooral te maken met onderhandelingstactiek en praktische zaken die het gedwongen en volgens veel Nederlanders premature einde van Indië met zich meebracht. De tijd die men in Den Haag en Batavia meende te hebben om de staatkundige relaties tussen Nederland, Indonesië en Nederlands Nieuw-Guinea in goed overleg met de Indonesische politici te regelen, werd ineens aanzienlijk ingekort. Voor wat betreft de status van Nederlands Nieuw-Guinea moesten nu simpelweg spijkers met koppen geslagen worden, in het parlement, in de ministerraad en natuurlijk in het overleg met de Indonesische nationalisten. Daarbij zette de Kamer hoog in.

Maar dat was niet zozeer een manifestatie van emoties en frustraties, maar van politiek spel – een spel dat de regering-Drees-Van Schaik allerminst angst aan joeg, en niet eens zo slecht uit kwam. Ook zij wilde Nederlands Nieuw-Guinea niet opgeven.

BRON :
Proefschift **'Een goede kleine koloniale mogendheid'**
B. J. Stol

Voor het gehele proefschrift wordt verwezen naar de link onder het handje…

De verzwegen inzet van de puber-militairen

De *'kindsoldaten'* van Nederlands-Indië

Jesse Fricke. 'Niemand heeft hier een traan gelaten om die kinderen.'

Als 21-jarige marinier

Hij is tenger van postuur maar in hem smeult het smidsvuur van de verontwaardiging. Toch praat Ernst August 'Jesse' Fricke meestal op gedempte toon over hoe de oorlog is gekomen en verdwenen.

Als zestienjarige kwam hij eind 1941 op Java onder de wapenen, opgejut door de Nederlandse propaganda en... samen met een onbekend aantal andere 'kindsoldaten'. Er waren jochies van veertien bij. De Japanners behandelden Jesse echter als volwassen soldaat. Met alle mishandelingen vandien.

Maar nu de pensioenjaren tellen, beschouwt de overheid hem plots weer als een klein kind. Gelukkig dat Jesse het vechten niet heeft verleerd.

Jesse Fricke: ‘Als je oorlog zegt dan bedoelen de meeste Nederlanders de Grebbelinie of het bombardement op Rotterdam. Maar wat hun eigen mensen aan de andere kant van de wereld is overkomen? Ze hebben er geen idee van! Voor ons is dat dus een eeuwige hindernis. Probeer je even de situatie voor te stellen in Nederlands-Indië in 1942. De Duitse *bloody war-machine* die oostelijk van de Nederlandse grens warmliep, nou... dat was voor ons Japan. Een enorme militaire macht ontplooide zich daar. Een moderne vloot en zeer gemotiveerde, religieus-fanatieke militairen. Wisten wij veel! Iedereen in Indië voelde de dreiging. De scholen zouden in geval van oorlog worden gesloten.

Zelfs 14-jarigen hebben actief deelgenomen aan de strijd tegen de fapanners.

Ook onze fraters-mulo. De oorlog stond immers voor de deur en *alle mannen* zouden nodig zijn. De Nederlandse propaganda draaide op volle toeren. We stonden pal voor Koningin en Vaderland. We twijfelden geen moment aan onze eigen onover-winnelijkheid. Er werden ongelooflijke praatjes de wereld in gestuurd om het moreel in stand te houden.

Een voorbeeld: Japanners waren spleetogen. Spleetogen konden niet goed door een vizier kijken en dus schoten ze van de tien keer negen keer mis. Wij zouden die gasten wel eens een lesje leren. Ook ik meldde me als jong ventje vrijwillig bij de marine, maar er was die eerste keer onvoldoende plaats. In november 1941 volgde een nieuwe oproep. “Word jij maar lichtmatroos,” zeiden ze. “Want marinier kun je toch niet worden.”
Ik weigerde. Wat dachten ze wel? “Ik word marinier of ik word niets.” “Oké,” was het antwoord. “ Word dan maar marinier.” En ik werd marinier-in-opleiding.
Mijn vader, die een transportbedrijfje runde maar zelf dienst had gedaan bij het KNIL en bij de gewapende politie, was enorm trots op ons. Hij had nu drie zonen die de moed hadden om voor de grote zaak te vechten.

Maar ik herinner me ook de droefheid van mijn moeder. Ze huilde hartverscheurend, maar wij vonden dat we mannen waren geworden. Baby-mariniers, kindsoldaten, puber-militairen... het is maar hoe je het noemt. Ik was niet de enige. Er zaten jongens van veertien jaar bij. Sommigen hebben zich doodgevochten.
Hun tragische geschiedenis is lange tijd volkomen onbekend gebleven. Goed...de spanning groeide met de dag.
Als eerste mogendheid verklaarde Nederland op 8 december 1941 het Japanse keizerrijk de oorlog. Na de Japse aanval op Nederlands-Indië werd al snel duidelijk dat het om een ongelijke strijd ging. Niemand vroeg zich toen af of de inzet van vrijwilligers tussen veertien en zeventien jaar wel wettig was.
Op 28 februari 1942 luisterde ik - de marinier-in-opleiding- Fricke - 's morgens in de kazerne naar de nieuwsberichten. Ik wist dat onze vloot was uitgevaren om de Japanners tegen te houden. Dat was schrikken!
Wat ik hoorde was ongelooflijk: *"In de nacht van 27 op 28 februari zijn twee Nederlandse kruisers strijdend ten onder gegaan. "*
We werden allemaal bevangen door een ontzettende down-stemming. Hoezo... twee kruisers? We hadden er maar twee: De Hr. Ms. "De Ruyter" en de Hr. Ms. "Java".

De Jappen landden in het noorden van Java, onder andere bij Rembang.
De spanning liep nu op tot het kookpunt. Maar aan onze strijdlust mankeerde niets. We zouden ze warm onthalen.
Al het marinepersoneel in Oost-Java, met uitzondering van ongeveer achthonderd man, moest worden geëvacueerd naar Tjilatjap aan de zuidkust van West-Java.
Met honderden jonge jongens en duizenden oudere kameraden zijn we in de trein naar Tjilatjap gestapt. Onderweg werden we bestookt door Japanse vliegtuigen. De Australische luchtafweer vuurde constant op de kisten die bommen afwierpen.
In Tjilatjap lagen transportschepen klaar om iedereen naar Colombo of Australië te brengen: de "Tjisaroea", de "Duymaer van Twist", de "Sloterdijk", de "Jansen" en de "Kota Baru". Een bijliggend Australisch korvet werd die dag vrijwel meteen in de grond geboord. De achthonderd achterblijvende mariniers en marinepersoneel hadden onder andere de taak om de aftocht te dekken. Maar dat bataljon kon in dat uitgestrekte gebied niet bij elkaar blijven.
Onze jongste marinier was ruim veertien jaar.

(O man... het komt nu allemaal weer terug. Van een achtergebleven kameraad hoorde ik het volgende verhaal. Hij zei: "Nóg zie ik voor me hoe zo'n jochie sneuvelde. Het was nog maar een kind, maar wel een kind met een heilig geloof in Koningin en Vaderland. Zijn post werd aangevallen door de Jap. Hij verdedigde zich maar zijn mitrailleur weigerde. Toen stond die jongen op en werd in de nek geschoten. "
Die kameraad van mij had het door zijn vizier zien gebeuren. Ik word weer kwaad en geëmotioneerd als ik eraan denk. We hadden van die rare Italiaanse machinegeweren, door de Engelsen buitgemaakt in Libië.)

Enfin... aangekomen in Tjilatjap waarschuwde de piloot van een vliegboot ons om niet in te schepen. Volgens hem lag een Japans onderzeebootnest ons buiten op te wachten om ons in de grond te boren. Mijn jonge kameraden en ik waren echter vastbesloten ons woord te houden en alle gevaren te trotseren. Wij kochten fietsbanden om deze als zwemvest te kunnen gebruiken. Ik koos het schip de “Tjisaroea” om te evacueren. In de nacht van 2 maart 1942 voeren wij uit. Elk van de vijf schepen nam zijn eigen route. Onze boot voer eerst oostwaarts langs de zuidkust van Java en daarna zuidwaarts richting Australië. In de middag van 4 maart 1942 werden we opgemerkt door een Japans verkenningsvliegtuig. Enkele uren later zagen we een vloot op ons afkomen. Onze kanonnier werd aan dek ontboden maar tot onze schrik bleek ons kanon van hout te zijn. Echte kanonnen waren immers veel te duur.

De Japanse lanceerbuizen waren al op ons gericht en ze sommeerden ons om te stoppen. De Japanse mariniers klommen aan dek, de bajonet in de aanslag. Voor de eerste maar niet de laatste keer hoorde ik het Japanse gebrul. Wij waren krijgsgevangenen. Alle wapens werden ingenomen en in het ruim van het schip opgeborgen. Wij, de jonge mariniers, kregen van onze officieren de opdracht om de wacht te houden in het ruim. Aangekomen in de haven van Makassar op Celebes moesten we ontschepen met achterlating van al onze bezittingen, uitgezonderd toiletgerei. Ik ging van boord in korte broek omdat we de volgende dag de rest mochten ophalen, maar dat is niet gebeurd. Op die manier zijn we al onze bezittingen kwijtgeraakt.

In de looppas ging het van de haven naar de gevangenis. Ze sloten ons met zestig man op in cellen die waren bestemd voor maximaal vijftien personen. We werden geteld met stokslagen. Toen de Jap mij sloeg, sprong ik snel naar voren waardoor hij miste. Ik moest terugkomen en kreeg een stokslag extra. Dat was mijn kennismaking met de Japse wreedheid. In mijn cel zaten nog drie jonge mariniers. Omdat wij vrij klein waren, kropen we onder de houten brits om languit te kunnen liggen. Het toilet was een ton in de hoek. Moest je nodig dan stond iedereen op om je door te laten. Eens per dag werden we op de binnenplaats gelucht. Uit een buis waarin gaten waren geslagen sijpelde water. Daarmee konden we ons wassen. Er heersten verschillende ziekten zoals dysentrie. Na een maand in deze gevangenis te hebben vertoefd werden we overgebracht naar de voormalige KNIL-kazerne.

Tommie Hak, achtjarige “korporaal” en “pleeg-zoon” van het Achtste Bataljon Stoottroepen. Foto: “Soldaat overzee”.

De rest van mijn gevangenschap?

Die zal ik je besparen. Ik ben zwaar mishandeld en uitgeknepen maar ik ben niet zielig. Ze hebben mij er niet onder gekregen. Toen de oorlog voorbij was woog ik 36 kilo. Drie maanden na mijn krijgsgevangenschap was ik alweer betrokken bij het herstel van de rust en de orde in Makassar, als één van de vierhonderd slecht bewapende mannen die de stad moesten verdedigen.

Begin 1946 werd ik in de nacht bij Tandjoeng-Priok aan land gesmokkeld met negentien andere jonge mariniers. We moesten het Departement van Marine in Batavia versterken. Het was daar aanvallen en aangevallen worden. Maar nog steeds had ik het gevoel dat ik streed voor Recht, Koningin en Vaderland. En nog steeds geloofde ik erkenning te zullen krijgen. Ik hoorde berichten over onze jongens die waren gesneuveld tegen de Jap of die in krijgsgevangenschap waren omgekomen.
Eind 1949 kwam ik op een schoen en een slof naar Nederland, met recht op het “genot” van f 680,- kledinggeld. Maar dat kreeg ik niet. Als oorlogsslachtoffer ontving ik geen cent. Hoe was dat mogelijk? Weet je wat het commentaar was?

“Tracht in contact te treden met de Republiek Indonesië. Die heeft de afwikkeling overgenomen.” De Republiek liet natuurlijk niets van zich horen.

De volgende klap die ik te verwerken kreeg, was de aanzegging dat ik met terugwerkende kracht vanaf 1943 was bevorderd tot resp. marinier tweede en eerste klasse. Een pseudo-promotie want... de betaling ging pas in op 1 september 1946. Achteraf bleek de regel te gelden voor alle in Nederlands-Indië opgekomen mariniers. Uitgekookt nietwaar?
De bedoeling van deze maatregel was om alle jonge mariniers het recht op navordering te ontnemen. Voor de wet bestonden zij immers niet. In de Pensioenwet van 1922 is namelijk bepaald dat dubbeltelling bij verblijf in de tropen pas kan gelden vanaf het achttiende levensjaar. Mijn verzoek om toekenning van dubbele tropenjaren werd door het Ministerie van Marine afgewezen. Ik heb een rekest opgesteld aan de Koningin. Resultaat: nul. De wet laat erkenning achteraf namelijk niet toe.

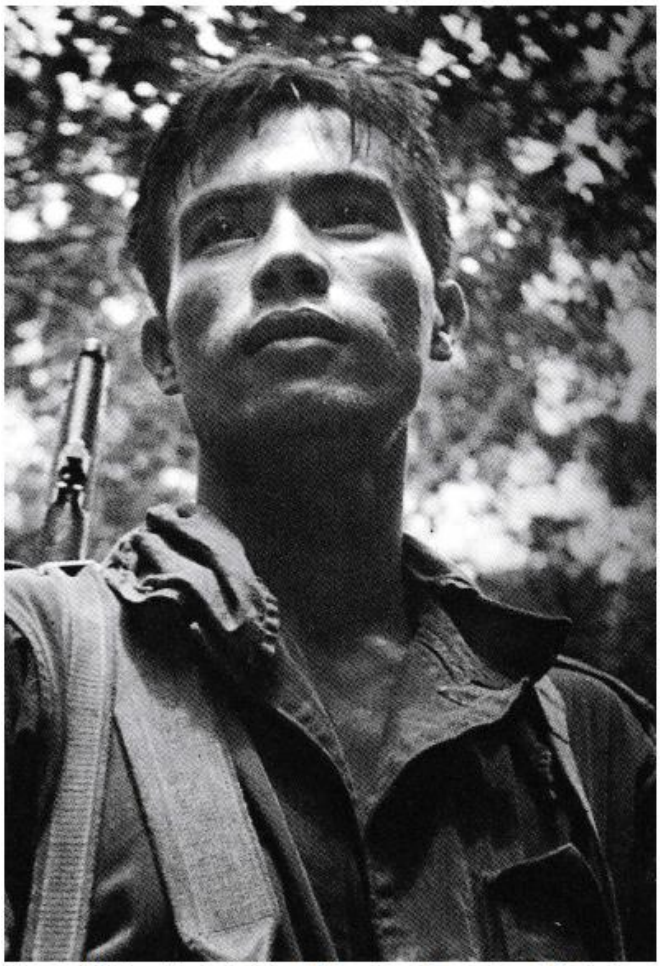
Jonge KNIL-militair, heilig gelovend in Koningin en Vaderland.
Foto: Spaarnestad fotoarchief

Hoezo niet?

Dezelfde Pensioenwet 1922 is wél buiten werking gesteld voor alle krijgsgevangenen in de Duitse kampen. Voor hen telt de tijd die zij in gevangenschap doorbrachten wél dubbel. Dubbele moraal en dubbele wetten. Het drong allemaal langzaam tot me door. Ik heb onze Koningin zien huilen om de slachtoffers van de vliegramp in de Bijlmermeer. Heel indrukwekkend. Toen heeft men wél snel een noodwetje gemaakt om de getroffen illegalen alsnog de status van legaliteit te geven. Maar in de strijd tegen de Japanners zijn vijftien-, zestien- en zeventienjarige Nederlandse jochies gesneuveld.

Om hen is hier geen traan gelaten. Zij streden in uniform, met een wapen in de hand, voor Recht en voor Koningin. Nu liggen zij vergeten op de velden.
Ik ben een van de kindsoldaten die de gruwelen heeft overleefd. Zolang ik leef zal ik voor hen opkomen. Ik rust niet voordat ons recht is gedaan. Ik vind dat Onze Koningin alsnog om hen zou moeten huilen.'

DE LAATSTE WAGON

Jesse Fricke was betrokken bij een arrestantentransport dat voorafging aan het 'Bondowoso-incident'.

'Mijnheer. Help ons! Wij gaan dood!'

Tijdens en na de Eerste Politionele Actie zijn door Nederlandse troepen enkele duizenden republikeinse militairen krijgsgevangen gemaakt. Een kleine drieduizend waren al zonder dat er moeilijkheden ontstonden naar Soerabaja overgebracht, toen op 23 november 1947 tijdens een dertien uur durend treintransport van honderd krijgsgevangenen van Bondowoso naar Soerabaja er zesenveertig door verstikking om het leven waren gekomen. Men had hen in de tropische hitte in drie afgesloten goederenwagons vervoerd. Een daarvan was een vrieswagon geweest waarin achtendertig gevangenen gestikt waren. Drie officieren en drie minderen werden door het Hoog Militair Gerechtshof veroordeeld tot gevangenisstraffen van twee tot acht maanden. Aan de nabestaanden van de slachtoffers werd een schadeloosstelling uitgekeerd van gemiddeld ruim f 500,-.
Citaat uit 'De Excessen-nota' van de Nederlandse regering

Fricke: 'Omstreeks september 1947 ben ik betrokken geweest bij zo'n zelfde treintransport. Ik zat op een post te Rambipoedji in de oosthoek van Java. Ik had mijn commandant gevraagd om twee dagen op rust te mogen gaan naar Soerabaja. Ik kreeg toestemming, maar tevens de opdracht om 24 gevangen genomen Indonesiërs over te dragen aan de marechaussee in Soerabaja.
De arrestanten werden op de trein gezet omstreeks vier uur in de morgen. Er ging een tolk van de Mariniersbrigade mee, met de papieren die hij aan mij zou overdragen in Rambipoedji.
Hier hadden wij, langs de spoorlijn naar Soerabaja, een post bij het station. De trein kwam omstreeks half negen in de morgen aan. De tolk gaf mij de papieren. Ik had dus de bewaking over de laatste wagon die verzegeld was. Mijn opdracht was duidelijk: ik mocht de zegels pas in Soerabaja verbreken waar ik de papieren en de arrestanten moest overdragen aan de op het perron wachtende marechaussee. Omstreeks twaalf uur kwamen we aan in Klakah waar we ongeveer een uur zouden wachten. Ik benutte de tijd om te controleren of alles in orde was met de arrestantenwagon. Toen ik er langs liep, hoorde ik dat iemand mij, door de nauwe opening in de schuifdeur, in het Nederlands aanriep. *"Mijnheer. Help ons! Wij gaan dood. Er liggen al vier bewusteloos."*

Ik kreeg het hier moeilijk mee. Enerzijds was mijn opdracht dat ik onder geen beding de zegels mocht verbreken, maar aan de andere kant ging het hier over leven en dood. Ik was gehard

door alle voorgaande ontberingen van de Jappentijd en de Bersiap-periode, maar ik was niet *vérhard.*
Ik liet op dat moment mijn hart spreken en gaf de tolk de opdracht het zegel te verbreken. Op het station was het zeer druk met Indonesische verkopers. Onder hen konden zich terroristen bevinden, daarvan was ik me zeer bewust. Bij het openschuiven van de wagondeur zag ik inderdaad vier mensen bewusteloos liggen. Ik heb snel emmers met water laten aanrukken om ze tot leven te brengen. Ook heb ik eten en bananen voor de arrestanten gekocht. Aan de arrestanten heb ik daarna gevraagd wie de leiding op zich wilde nemen. “Ik meneer,” zei een jonge man van mijn leeftijd. Ik liet hem zweren dat niemand een poging zou ondernemen om te ontvluchten. Ik denk dat de jongen de zoon moet zijn geweest van de toenmalige Regent van Djember. Voorzover ik me kan herinneren waren het bijna allemaal intellectuelen die Nederlands spraken. Om ze te testen heb ik nog gevraagd of ik de schuifdeur aan de andere kant moest openen om meer lucht naar binnen te krijgen. Tot mijn opluchting zei de “leider” dat dit niet nodig was. Voor mij was dit het bewijs dat ik met eerlijke kerels had te maken.
Ik was absoluut niet van plan om ook het zegel aan de andere kant te verbreken. Ik besloot om, met de tolk, bij de 24 arrestanten te blijven.
Tijdens de reis heb ik een goed gesprek met hen gehad. Ze hebben geprobeerd mij te overtuigen van hun gelijk. In de wagon heb ik op de grond gezeten, met mijn beide benen buiten de trein en mijn wapen naast me op de vloer. Het zou voor hen een koud kunstje zijn geweest om mij met mijn tolk uit de rijdende trein te duwen,
ons te overmeesteren en vervolgens te ontsnappen. We zaten immers in de laatste wagon. Op bepaalde baanvakken werd rustig gereden. Zij hebben het niet gedaan en daar ben ik ze nog dankbaar voor.

Palembang 1947. De laatste wagon van elke fronttrein in Nederlands-Indië was een rijdend mitrailleumest. Aan de voorkant van de locomotief was een wagon gekoppeld met zandzakken als buffer tegen mijnen.Foto: Fotoarchief Spaarnestad.

Bij aankomst in Soerabaja heb ik ze gevraagd om zo snel mogelijk te willen aantreden, zodat het vroegtijdig verbreken van het zegel door de marechaussee niet zou worden opgemerkt.
Hun “leider” heeft mij bedankt voor het redden van hun levens. Mijn ervaringen met dit transport onder mijn leiding heb ik steeds geheim weten te houden. Eerst nu kom ik hiermee in de openbaarheid. Mogelijk leven er nog Indonesiërs die dit transport hebben meegemaakt. Ik zou hen graag nog willen bedanken dat zij toen geen vluchtpoging hebben ondernomen.
Het Nederlandse volk mag best weten dat wij veteranen geen moordenaars zijn, maar dat we in grote meerderheid respect hebben getoond voor mensenlevens. Natuurlijk hebben wij fouten gemaakt. Maar men moet altijd de omstandigheden van toen in de beoordeling betrekken. Er vielen veel doden aan onze kant. Daarom wil ik ook niet oordelen over de mariniers die betrokken zijn geweest bij het Bondowoso-transport.’

PETER GERRITSE

Bron: Mei 1996

DE OPMAAT

Nr.4

==========

Noot van de redactie:

Op 26 februari 2020 overleed op 94 jarige leeftijd in zijn woonplaats Doorn:
Ernst August (Jesse) Fricke

Bron: Facebook

Tot volgende week